

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ: ૧૭/૧૨/૨૦૨૫

જાહેર કરેલ તારીખ: ૨૭/૦૨/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૨૩૫૯/૨૦૧૦

સાથે

સિવિલ એપ્લિકેશન (હુકમો માટે) નં. ૧/૨૦૨૫

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૨૩૫૯/૨૦૧૦ માં

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ચીફ જસ્ટિસ શ્રીમતી ન્યાયમૂર્તિ સુનિતા અગ્રવાલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડી.એન. રે

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર?	હા	ના

=====

નેશનલ બિલ્ડિંગ્સ કન્સ્ટ્રક્શન કોર્પોરેશન લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

યુ.પી. સ્ટેટ બ્રિજ કોર્પોરેશન લિ.

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી નીતિન મહેતા સાથે શ્રી રાહુલ કે. પ્રજાપતિ, શ્રી ચેતન કે. પંડ્યા (૧૯૭૩)

તરફે, અપીલકર્તા નં. ૧ તરફે

શ્રી પારસ સુખવાણી, શ્રી કે. જી. સુખવાણી (૮૭૧) તરફે, પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફે

=====

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી સુનિતા અગ્રવાલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડી.એન. રે

સીએવી જજમેન્ટ

(માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી સુનિતા અગ્રવાલ)

૧. વાચકોની સુવિધા માટે, ચુકાદાને નીચે આપેલા વિષયસૂચિમાં દર્શાવ્યા

મુજબ ભાગોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યો છે :-

વિષયસૂચિ

ક્રમ	વિષય
૧.	પ્રસ્તાવના
૨.	હકીકતોનું માળખું
૩.	અપીલકર્તાનો કેસ
૪.	સામાવાળાનો કેસ
૫.	લવાદનો ચુકાદો
૬.	ચુકાદાને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવવો
૭.	વૈધાનિક યોજના
૮.	ન્યાયિક ઉચ્ચારણો

I. પ્રસ્તાવના

૨. આ જૂના આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૯ (vii) હેઠળની અપીલ છે, જે સિવિલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦/૨૦૦૫ અને સિવિલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૧૧/૨૦૦૫ માં સેકન્ડ એડિશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, વડોદરા દ્વારા ૨૨/૦૪/૨૦૦૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનામું સામે છે.

૩. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા, ટ્રાયલ કોર્ટ, આર્બિટ્રલ એવોર્ડને બાજુ પર રાખવા

માટે આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ સદર અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વાંધાઓને નામંજૂર કરતી વખતે, સદર સામાવાળા દ્વારા આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૧૭ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી મંજૂર કરી હતી અને એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવ્યો હતો અને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે એવોર્ડની શરતો મુજબ હુકમનામું તૈયાર કરવામાં આવે. આમ, ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ ના એવોર્ડ પરનું હુકમનામું સિવિલ કોર્ટ દ્વારા ૨૫/૦૫/૨૦૦૯ ના રોજ તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

જ. સિવિલ કોર્ટના હુકમને પડકારતી અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને સમજવા માટે, તેમજ આર્બિટ્રલ એવોર્ડની સચોટતા અથવા માન્યતાને સમજવા માટે, કેસની કેટલીક હકીકતો, ટૂંકમાં, આ તબક્કે નોંધવી સુસંગત છે.

પ. અપીલકર્તાને અમદાવાદ – વડોદરા એક્સપ્રેસવે (કોન્ટ્રાક્ટ – III) પર બ્રિજના ડિઝાઇન અને બાંધકામનો કોન્ટ્રાક્ટ ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા ૧૮/૧૧/૧૯૮૬ ના કરાર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો, જેને હવે પછી "મુખ્ય કરાર" તરીકે ઓળખવામાં આવશે.

II. હકીકતોનું માળખું:-

ક. મુખ્ય કરારની કેટલીક સુસંગત કલમો નીચે મુજબ નોંધવાની છે:—

"વ્યાખ્યા

૧. (૧). કરારમાં, જે હવે પછી વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ છે, નીચેના શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓનો અર્થ અહીં તેમને સોંપવામાં આવ્યો છે, સિવાય કે જ્યાં સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી હોય:—

(એ) ***

(બી) ***

(સી) ***

(ડી) ***

(ઈ) ***

(એફ). "કરાર" એટલે કરારની શરતો, સ્પષ્ટીકરણ, રેખાંકનો, કિંમતી બિલ ઓફ કમ્પોઝિટીઝ, દરો અને કિંમતોનું સમયપત્રક, જો કોઈ હોય તો. ટેન્ડર, સ્વીકૃતિનો પત્ર અને કરાર કરાર, જો પૂર્ણ થયો હોય.

કરાર અને સબ-લેટિંગ

૩. કોન્ટ્રાક્ટર, એમ્પ્લોયરની અગાઉની લેખિત સંમતિ વિના, કરાર અથવા તેનો કોઈ ભાગ, અથવા તેમાં અથવા તેના હેઠળના કોઈ લાભ અથવા હિતને, કોન્ટ્રાક્ટરના બેંકરોની તરફેણમાં બાકી અથવા બાકી થનારી કોઈપણ રકમના ચાર્જ સિવાય, સોંપશે નહીં.

૪. કોન્ટ્રાક્ટર સંપૂર્ણ કામો સબ-લેટ કરશે નહીં. જ્યાં સુધી કરાર દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ ન હોય ત્યાં સુધી, કોન્ટ્રાક્ટર એન્જિનિયરની અગાઉની લેખિત સંમતિ વિના કામોનો કોઈ ભાગ સબ-લેટ કરશે નહીં, જે ગેરવાજબી રીતે અટકાવવામાં આવશે નહીં, અને આવી સંમતિ, જો આપવામાં આવે, તો કોન્ટ્રાક્ટરને કરાર હેઠળની કોઈ જવાબદારી અથવા જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરશે નહીં અને તે કોઈપણ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર, તેના એજન્ટો, નોકરો અથવા કામદારોના કૃત્યો, ખામીઓ અને ઉપેક્ષાઓ માટે તેટલી જ જવાબદાર રહેશે જાણે કે તે કોન્ટ્રાક્ટર, તેના એજન્ટો, નોકરો અથવા કામદારોના કૃત્યો, ખામીઓ અથવા ઉપેક્ષાઓ હોય. હંમેશા શરત એ છે કે પીસવર્ક ધોરણે મજૂરીની જોગવાઈ આ કલમ હેઠળ સબ-લેટિંગ ગણવામાં આવશે નહીં.

૧૦. જો, કરારના યોગ્ય પ્રદર્શન માટે, ટેન્ડરમાં કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા, જ્યારે જરૂરી હોય, ત્યારે વીમા કંપની અથવા બેંક, અથવા અન્ય માન્ય જામીનદારોની બોન્ડ અથવા ગેરંટી મેળવવાની અન્ડરટેકિંગ હોય, જે કોન્ટ્રાક્ટર સાથે મળીને

એમ્પ્લોયરને જવાબદાર રહે, આવી બોન્ડ અથવા ગેરંટી માટે સ્વીકૃતિ પત્રમાં જણાવેલ રકમ કરતા વધુ નહીં, તો સદર વીમા કંપની અથવા બેંક અથવા જામીનદારો અને સદર બોન્ડ અથવા ગેરંટીની શરતો એવી હશે જે એમ્પ્લોયર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવશે. આવા બોન્ડ અથવા ગેરંટી મેળવવી અથવા આવા જામીનદારોની જોગવાઈ અને બોન્ડ અથવા ગેરંટીની કિંમત જે દાખલ કરવામાં આવશે તે દરેક બાબતમાં કોન્ટ્રાક્ટરના ખર્ચે રહેશે, સિવાય કે કરાર અન્યથા જોગવાઈ કરે.

૧૫. કોન્ટ્રાક્ટર કામોના અમલીકરણ દરમિયાન અને ત્યારબાદ જ્યાં સુધી એન્જિનિયર કરાર હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટરની જવાબદારીઓના યોગ્ય પરિપૂર્ણતા માટે જરૂરી માને ત્યાં સુધી તમામ જરૂરી દેખરેખ આપશે અથવા પ્રદાન કરશે. કોન્ટ્રાક્ટર, અથવા એન્જિનિયર દ્વારા લેખિતમાં મંજૂર કરાયેલ સક્ષમ અને અધિકૃત એજન્ટ અથવા પ્રતિનિધિ, જેની મંજૂરી કોઈપણ સમયે પાછી ખેંચી શકાય છે, તે સતત કામો પર રહેશે અને તે જ દેખરેખ માટે પોતાનો સંપૂર્ણ સમય આપશે. જો આવી મંજૂરી એન્જિનિયર દ્વારા પાછી ખેંચવામાં આવે, તો કોન્ટ્રાક્ટર, નીચે દર્શાવ્યા મુજબ તેને બદલવાની જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખીને, આવી પાછી ખેંચવાની લેખિત નોટિસ મળ્યા પછી, શક્ય તેટલી વહેલી તકે, એજન્ટને કામોમાંથી દૂર કરશે અને ત્યારબાદ તેને કોઈપણ ક્ષમતામાં ફરીથી કામો પર નોકરીમાં રાખશે નહીં અને તેને એન્જિનિયર દ્વારા મંજૂર કરાયેલ બીજા

એજન્ટ દ્વારા બદલશે. આવા અધિકૃત એજન્ટ અથવા પ્રતિનિધિ, કોન્ટ્રાક્ટર પત્ની, એન્જિનિયર અથવા, અહીં કલમ ૨ ની મર્યાદાઓને આધીન, એન્જિનિયરના પ્રતિનિધિ પાસેથી નિર્દેશો અને સૂચનાઓ પ્રાપ્ત કરશે.

નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર્સ

૫૯. (૧) "તમામ નિષ્ણાતો, વેપારીઓ, કારીગરો અને અન્ય જેઓ કોઈ પણ કામ કરે છે અથવા કોઈ પણ માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓ પૂરી પાડે છે જેના માટે કરારમાં પ્રોવિઝનલ રકમનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, જેમને નોમિનેટ કરવામાં આવ્યા હોઈ શકે છે અથવા કરારની જોગવાઈઓના ગુણદોષ દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટરને કોઈ પણ કામ સબ-લેટ કરવું જરૂરી છે, તેઓ, આવા કામના અમલીકરણમાં અથવા આવા માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓના પુરવઠામાં, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા નોકરીમાં રાખેલા સબ-કોન્ટ્રાક્ટર્સ ગણવામાં આવશે અને તેમને આ કરારમાં "નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર્સ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે".

(૨) કોન્ટ્રાક્ટરને એમ્પ્લોયર અથવા એન્જિનિયર દ્વારા કોઈ પણ નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરને નોકરીમાં રાખવા માટે કોઈ જવાબદારી હેઠળ ગણવામાં આવશે નહીં જેની સામે કોન્ટ્રાક્ટર વ્યાજબી વાંધો ઉઠાવી શકે છે, અથવા જે

કોન્ટ્રાક્ટર સાથે સબ-કોન્ટ્રાક્ટમાં પ્રવેશવાનો ઇનકાર કરે છે જેમાં નીચેની જોગવાઈઓ હોય:-

(એ) કે કામ, માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓ જે સબ-કોન્ટ્રાક્ટનો વિષય છે, તેના સંબંધમાં, નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર કોન્ટ્રાક્ટર પ્રત્યે સમાન જવાબદારીઓ અને જવાબદારીઓ લેશે જે કોન્ટ્રાક્ટર પર કરારની શરતો દ્વારા એમ્પ્લોયર પ્રત્યે લાદવામાં આવી છે અને તે કોન્ટ્રાક્ટરને તેનાથી અને તેમાંથી અને તમામ દાવાઓ, કાર્યવાહી, નુકસાન, ખર્ચ, શુલ્ક અને કોઈપણ ખર્ચ જે ઉદ્ભવે છે અથવા તેના સંબંધમાં અથવા આવી જવાબદારીઓ કરવામાં નિષ્ફળતા અથવા આવી જવાબદારીઓને પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળતાના પરિણામે ઉદ્ભવે છે, તેનાથી નુકસાન રહિત રાખશે અને વળતર આપશે, અને

(બી) કે નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર, નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર, તેના એજન્ટો, કામદારો અને નોકરો દ્વારા કોઈપણ બેદરકારી સામે અને કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા કરારના હેતુ માટે પ્રસ્તાવિત કોઈપણ કન્સ્ટ્રક્શનલ પ્લાન્ટ અથવા કામચલાઉ કામોના તેમના દ્વારા કોઈપણ દુરુપયોગ સામે અને ઉપર જણાવેલ તમામ દાવાઓ સામે કોન્ટ્રાક્ટરને નુકસાન રહિત રાખશે અને વળતર આપશે.

(૩) જો કોઈપણ પ્રોવિઝનલ રકમના સંબંધમાં પૂરી પાડવાની સેવાઓમાં કાચમી કામોના કોઈપણ ભાગ અથવા તેમાં સામેલ કરવાના પ્લાન્ટના કોઈપણ સાધનોની ડિઝાઈન અથવા સ્પષ્ટીકરણની કોઈપણ બાબતનો સમાવેશ થાય છે, તો આવી જરૂરિયાત કરારમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવશે અને કોઈપણ નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટમાં સામેલ કરવામાં આવશે. નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવશે કે આવી સેવાઓ પૂરી પાડનાર નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર કોન્ટ્રાક્ટરને તેનાથી અને તેનાથી અને આવી જવાબદારીઓને પૂર્ણ કરવા માટે આવી જવાબદારીઓને પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળતાના પરિણામે ઉદ્ભવતા તમામ દાવાઓ, કાર્યવાહી, ગુકસાન, ખર્ચ, શુલ્ક અને ખર્ચાઓથી ગુકસાન રહિત રાખશે અને વળતર આપશે.

(૪) કોઈપણ નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા કરવામાં આવેલા તમામ કામ અથવા પૂરા પાડવામાં આવેલા માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓ માટે, કરારના ભાવમાં નીચે મુજબનો સમાવેશ કરવામાં આવશે:

(એ) એન્જિનિયરના નિર્દેશ પર અને સબ-કોન્ટ્રાક્ટ અનુસાર કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા

ચૂકવવામાં આવેલી અથવા ચૂકવવાપાત્ર વાસ્તવિક કિંમત;

(બી) રકમ, જો કોઈ હોય તો, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા તેના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી મજૂરી માટે બિલ ઓફ ક્વોન્ટિટીઝમાં દાખલ કરવામાં આવી છે, અથવા જો એન્જિનિયર દ્વારા કલમ ૫૮ (૨) (બી) અનુસાર ઓર્ડર આપવામાં આવે, તો કલમ ૫૨ અનુસાર નક્કી કરી શકાય છે,

(સી) અન્ય તમામ શુલ્ક અને નફાના સંબંધમાં, ચૂકવવામાં આવેલી અથવા ચૂકવવાપાત્ર વાસ્તવિક કિંમતની ટકાવારી દર, જ્યાં બિલ ઓફ ક્વોન્ટિટીઝમાં સંબંધિત પ્રોવિઝનલ રકમ સામે દર સેટ કરવા માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તે આઈટમ સામે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા દાખલ કરેલા દરે અથવા, જ્યાં આવી કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી, ટેન્ડરના પરિશિષ્ટમાં કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા દાખલ કરેલા દરે અને પુનરાવર્તિત કરવામાં આવે છે જ્યાં આવા હેતુ માટે બિલ ઓફ ક્વોન્ટિટીઝમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી ખાસ આઈટમમાં આવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

(૫) કલમ ૬૦ હેઠળ કોઈપણ પ્રમાણપત્ર જારી કરતા પહેલા, જેમાં કોઈપણ નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા કરવામાં આવેલા કામ અથવા પૂરા પાડવામાં આવેલા માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓના સંબંધમાં કોઈપણ ચુકવણીનો સમાવેશ થાય છે, એન્જિનિયર કોન્ટ્રાક્ટર પાસેથી વ્યાજબી પુરાવા માંગવા માટે

હકદાર રહેશે કે તમામ ચૂકવણીઓ, રિટેન્શન બાદ કરતા, આવા નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરના કામ અથવા માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓના સંબંધમાં અગાઉના પ્રમાણપત્રોમાં સામેલ કરવામાં આવી છે, તે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા ચૂકવવામાં આવી છે અથવા ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવી છે, જેમાં ડિફોલ્ટ થવા પર સિવાય કે કોન્ટ્રાક્ટર

(એ) એન્જિનિયરને લેખિતમાં જાણ કરે કે તેની પાસે આવી ચૂકવણીઓ રોકી રાખવા અથવા કરવામાં ઈનકાર કરવા માટે વ્યાજબી કારણ છે અને

(બી) એન્જિનિયરને વ્યાજબી પુરાવા રજૂ કરે કે તેણે આવા નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરને લેખિતમાં જાણ કરી છે.

એમ્પ્લોયર, એન્જિનિયરના પ્રમાણપત્ર પર, સબ-કોન્ટ્રાક્ટમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી તમામ ચૂકવણીઓ, રિટેન્શન બાદ કરતા, જે કોન્ટ્રાક્ટર આવા નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરને કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે, તે સીધી આવા નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવા માટે હકદાર રહેશે અને સેટ-ઓફ દ્વારા એમ્પ્લોયર દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી રકમ એમ્પ્લોયર પાસેથી કોન્ટ્રાક્ટરને મળવાપાત્ર અથવા મળવાપાત્ર થઈ શકે તેવી કોઈપણ રકમમાંથી બાદ કરવા માટે હકદાર રહેશે.

હંમેશા શરત એ છે કે, જ્યાં એન્જિનિયરે પ્રમાણપત્ર આપ્યું હોય અને એમ્પ્લોયરે ઉપર જણાવ્યા મુજબ સીધી ચૂકવણી કરી હોય, ત્યાં એન્જિનિયર કોન્ટ્રાક્ટરની તરફેણમાં કોઈપણ વધુ પ્રમાણપત્ર જારી કરતી વખતે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ સીધી ચૂકવણી કરેલી રકમ તેની રકમમાંથી બાદ કરશે, પરંતુ પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં વિલંબ કરશે નહીં જ્યારે તે કરારની શરતો હેઠળ જારી કરવાપાત્ર હોય.

(૬) નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટરના કિસ્સામાં, જેમ કે અગાઉ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે, કોન્ટ્રાક્ટર પ્રત્યે કરેલા કામના સંબંધમાં, અથવા આવા નોમિનેટેડ સબ-કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા માલ, સામગ્રી અથવા સેવાઓના સંબંધમાં, કોઈપણ ચાલુ જવાબદારી જે કરાર હેઠળ મેન્ટેનન્સના સમયગાળા કરતા વધારે સમયગાળા સુધી વિસ્તરેલી હોય, કોન્ટ્રાક્ટર કોઈપણ સમયે, મેન્ટેનન્સના સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી, એમ્પ્લોયરની વિનંતી અને ખર્ચે, આવી જવાબદારીનો લાભ તેના અબાકી સમયગાળા માટે એમ્પ્લોયરને સોંપશે.

ઉપાયો અને સત્તાઓ

૬૩. (૧) જો કોન્ટ્રાક્ટર નાદાર થઈ જાય, અથવા તેની સામે રિસીવિંગ ઓર્ડર કરવામાં આવે, અથવા નાદારીમાં પોતાની અરજી રજૂ કરે, અથવા તેના

લેણદારોની તરફેણમાં વ્યવસ્થા કરે અથવા સોંપણી કરે, અથવા તેના લેણદારોની નિરીક્ષણ સમિતિ હેઠળ કરાર હાથ ધરવા સંમત થાય અથવા, કોર્પોરેશન હોવાને કારણે, લિક્વિડેશનમાં જાય (એમલગમેશન અથવા પુનઃનિર્માણના હેતુઓ માટે સ્વૈચ્છિક લિક્વિડેશન સિવાય), અથવા જો કોન્ટ્રાક્ટર એમ્પ્લોયરની અગાઉ મેળવેલી લેખિત સંમતિ વિના કરાર સોંપે, અથવા તેના માલ પર એક્ઝિક્યુશન લેવી કરવામાં આવે, અથવા જો એન્જિનિયર એમ્પ્લોયરને લેખિતમાં પ્રમાણિત કરે કે તેના મતે કોન્ટ્રાક્ટર:—

(એ) કરાર છોડી દીધો છે, અથવા

(બી) વ્યાજબી બહાના વિના કામો શરૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અથવા એન્જિનિયર પાસેથી આગળ વધવાની લેખિત નોટિસ મળ્યા પછી ૨૮ દિવસ સુધી કામોની પ્રગતિ સ્થગિત કરી છે, અથવા

(સી) એન્જિનિયર પાસેથી લેખિત નોટિસ મળ્યા પછી ૨૮ દિવસ સુધી સાઈટ પરથી સામગ્રી દૂર કરવામાં અથવા કામ નીચે પાડીને બદલવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે સદર સામગ્રી અથવા કામ એન્જિનિયર દ્વારા આ શરતો હેઠળ વખોડી કાઢવામાં આવ્યું હતું અને નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું, અથવા

(ડી) એન્જિનિયર દ્વારા અગાઉની ચેતવણીઓ છતાં, લેખિતમાં, કરાર અનુસાર

કામો ચલાવી રહ્યો નથી, અથવા કરાર હેઠળની તેની જવાબદારીઓ પૂરી કરવામાં સતત અથવા સ્પષ્ટપણે ઉપેક્ષા કરી રહ્યો છે અથવા

(ઈ) સારી કારીગરીના નુકસાન માટે, અથવા એન્જિનિયરની વિરુદ્ધ સૂચનાઓની અવજામાં, કરારનો કોઈપણ ભાગ સબ-લેટ કર્યો છે

તો એમ્પ્લોયર, કોન્ટ્રાક્ટરને ૧૪ દિવસની લેખિત નોટિસ આપ્યા પછી, સાઈટ અને કામોમાં પ્રવેશ કરી શકે છે અને કોન્ટ્રાક્ટરને તેમાંથી હાંકી કાઢી શકે છે, કરારને રદ કર્યા વિના, અથવા કોન્ટ્રાક્ટરને કરાર હેઠળની તેની કોઈપણ જવાબદારીઓ અથવા જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત કર્યા વિના, અથવા કરાર દ્વારા એમ્પ્લોયર અથવા એન્જિનિયરને આપવામાં આવેલા અધિકારો અને સત્તાઓને અસર કર્યા વિના, અને પોતે કામો પૂર્ણ કરી શકે છે અથવા કામો પૂર્ણ કરવા માટે અન્ય કોઈપણ કોન્ટ્રાક્ટરને નોકરીમાં રાખી શકે છે. એમ્પ્લોયર અથવા આવો અન્ય કોન્ટ્રાક્ટર આવા પૂર્ણતા માટે કન્સ્ટ્રક્શનલ પ્લાન્સ, કામચલાઉ કામો અને સામગ્રીનો ઉપયોગ કરી શકે છે, જે કરારની જોગવાઈઓ હેઠળ કામોના અમલીકરણ માટે વિશિષ્ટ રીતે આરક્ષિત ગણવામાં આવી છે, જે તે અથવા તેઓ યોગ્ય માને છે, અને એમ્પ્લોયર, કોઈપણ સમયે, સદર કન્સ્ટ્રક્શનલ પ્લાન્ટ, કામચલાઉ કામો અને ન વપરાયેલી સામગ્રીમાંથી કોઈપણ વેચી શકે છે અને વેચાણની આવકનો ઉપયોગ કરાર હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટર પાસેથી તેને મળવાપાત્ર અથવા મળવાપાત્ર થઈ શકે તેવી કોઈપણ રકમની સંતોષ માટે કરી શકે છે.

(૨) એન્જિનિયર, એમ્પ્લોયર દ્વારા આવા કોઈપણ પ્રવેશ અને હાંકી કાઢ્યા પછી શક્ય તેટલી વહેલી તકે, નક્કી કરશે અને નિર્ધારિત કરશે એક્સ-પાર્ટે અથવા પક્ષકારોના સંદર્ભ દ્વારા અથવા પછી, અથવા આવી તપાસ અથવા પૂછપરછ પછી જે તે કરવા અથવા સંસ્થા કરવા યોગ્ય માને છે, અને પ્રમાણિત કરશે કે શું રકમ, જો કોઈ હોય તો, આવા પ્રવેશ અને હાંકી કાઢતી વખતે કરાર હેઠળ તેના દ્વારા વાસ્તવમાં કરેલા કામના સંબંધમાં કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા વ્યાજબી રીતે કમાણી કરવામાં આવી હતી અથવા તેને વ્યાજબી રીતે મળવાપાત્ર હતી અને સદર ન વપરાયેલી અથવા આંશિક રીતે વપરાયેલી સામગ્રી, કોઈપણ કન્સ્ટ્રક્શનલ પ્લાન્ટ અને કોઈપણ કામચલાઉ કામોની કિંમત.

(૩) જો એમ્પ્લોયર આ કલમ હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટરને પ્રવેશ કરે અને હાંકી કાઢે, તો તે મેન્ટેનન્સના સમયગાળાની સમાપ્તિ સુધી અને ત્યારબાદ જ્યાં સુધી અમલીકરણ અને મેન્ટેનન્સનો ખર્ચ, પૂર્ણતામાં વિલંબ માટે નુકસાન, જો કોઈ હોય તો, અને એમ્પ્લોયર દ્વારા કરવામાં આવેલા તમામ અન્ય ખર્ચાઓ નક્કી ન થાય અને તેની રકમ એન્જિનિયર દ્વારા પ્રમાણિત ન થાય ત્યાં સુધી કોન્ટ્રાક્ટરને કરારના ખાતામાં કોઈ પૈસા ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં. કોન્ટ્રાક્ટર ત્યારે ફક્ત આવી રકમ અથવા રકમો મેળવવા માટે હકદાર રહેશે, જો કોઈ હોય તો, જે એન્જિનિયર પ્રમાણિત કરે કે સદર રકમ બાદ કર્યા પછી તેના દ્વારા યોગ્ય પૂર્ણતા

પર તેને ચૂકવવાપાત્ર હોત. જો આવી રકમ તે રકમ કરતા વધી જાય જે તેના દ્વારા યોગ્ય પૂર્ણતા પર કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવાપાત્ર હોત, તો કોન્ટ્રાક્ટરે, માંગણી પર, એમ્પ્લોયરને આવી વધારાની રકમ ચૂકવવી પડશે અને તે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા એમ્પ્લોયરને મળવાપાત્ર દેવું ગણવામાં આવશે અને તે મુજબ વસૂલવાપાત્ર રહેશે."

૭. ૨૮/૦૯/૧૯૮૯ ના અન્ય કરાર દ્વારા, (હવે પછી 'સબ-કરાર' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) અપીલકર્તા, એટલે કે નેશનલ બિલ્ડિંગ્સ કન્સ્ટ્રક્શન કોર્પોરેશન લિ. (ટૂંકમાં, "એન.બી.સી.સી. લિ.") એ અમદાવાદ - વડોદરા એક્સપ્રેસવે પર મહિ નદી પરના બ્રિજની ડિઝાઇન અને અમલીકરણની જવાબદારી સોંપવા માટે, જે મુખ્ય કરાર નં. II માં સામેલ છે, સદર સામાવાળાને, એટલે કે યુ.પી. સ્ટેટ બ્રિજ કોર્પોરેશન (ટૂંકમાં, "યુ.પી.એસ.બી.સી.") ને સબ-કોન્ટ્રાક્ટ આપ્યો હતો. પક્ષકારો વચ્ચે અમલમાં આવેલા સબ-કરારની સુસંગત કલમો નીચે મુજબ નોંધવાની છે:-

"૧. 'કોન્ટ્રાક્ટર' દ્વારા 'એસોસિયેટ' ને આપવામાં આવેલ કામ ફક્ત મુખ્ય બ્રિજ ભાગની ડિઝાઇન અને બાંધકામ માટે હશે અને મુખ્ય બ્રિજ ભાગ (જમીન

સંશોધન સિવાય) ના સંબંધમાં સમાન સ્પષ્ટીકરણો, શરતો અને કરાર સાથે સમાન કામનો વ્યાપ ધરાવશે જે 'કોન્ટ્રાક્ટર' નો એમ્પ્લોયર સાથેનો મુખ્ય કરાર છે. એપ્રોચનું કામ, ઢોળાવનું પિયિંગ, એપ્રોન, કોઈપણ રક્ષણાત્મક કામ અને અન્ય સંલગ્ન કામો વગેરે એસોસિયેટના કામના વ્યાપમાં સામેલ કરવામાં આવશે નહીં.

૨. મુખ્ય કરારની તમામ શરતો (પેરા-૩ થી ૧૯ માં નીચે વર્ણવ્યા સિવાય) જે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા એમ્પ્લોયર સાથે અંતિમ સંમતિ આપવામાં આવી હતી, તે આ કરારનો ભાગ બનશે અને એસોસિયેટ પર બંધનકર્તા રહેશે.

૩. કોન્ટ્રાક્ટરે પહેલેથી જ બ્રિજના આશરે ૪.૭૮ મીટરના અંતરે બોર હોલ ડ્રિલ કરીને જમીન તપાસ કરી લીધી છે અને બ્રિજનું સામાન્ય વ્યવસ્થા રેખાંકન (સી.એ.ડી.) તૈયાર કર્યું છે. સુપરસ્ટ્રક્ચર પ્રી-સ્ટ્રેસ્ડ કોંક્રિટ બીમ સિસ્ટમ પણ હોઈ શકે છે. એસોસિયેટ, કોન્ટ્રાક્ટર/એમ્પ્લોયર પાસે ઉપલબ્ધ જમીન અહેવાલના આધારે બ્રિજના પાયા: સબ-સ્ટ્રક્ચર અને સુપરસ્ટ્રક્ચરની અમલીકરણ ડિઝાઇન ડિઝાઇન કરશે. જો 'એસોસિયેટ' ડિઝાઇનના ખ્યાલને બદલવાની ઈચ્છા રાખે છે, તો તે એમ્પ્લોયર અને સરફેસ ટ્રાન્સપોર્ટ મંત્રાલય (...જી.એસ.ટી) ની અગાઉની લેખિત મંજૂરી સાથે કરવામાં આવશે. જમીન

તપાસ પર અથવા એસોસિયેટ પોતે કરેલા આવા ફેરફારોના પરિણામે અન્યથા થયેલ કોઈપણ વધારાનો ખર્ચ, તે સંપૂર્ણપણે એસોસિયેટ દ્વારા ભોગવવામાં આવશે.

જો જરૂર હોય તો એન.આઈ.પી. પરિમાણોના આધારે ડિઝાઇન કરવામાં આવશે અને કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી મંજૂર કરવામાં આવશે.

જ. એસોસિયેટ, ડિઝાઇન, રેખાંકનો, કામની દેખરેખ, મુખ્ય કરાર મુજબ કામની ગુણવત્તાનું પાલન અને ઉપરના એમ્પ્લોયરના એન્જિનિયરની મંજૂરી મેળવવા માટે સંપૂર્ણપણે જવાબદાર રહેશે. કોન્ટ્રાક્ટર ફક્ત કોઓર્ડિનેટર તરીકે કામ કરશે. એસોસિયેટ આ અંગે એમ્પ્લોયરના એન્જિનિયરની સૂચનાનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલ રહેશે.

પ. કામ પૂર્ણ કરવાનો સમયગાળો એસોસિયેટને મોબિલાઇઝેશન એડવાન્સ મળે તે દિવસથી શરૂ કરીને ૩૬ મહિનાનો રહેશે. એસોસિયેટની ખામીને કારણે કામ પૂર્ણ કરવામાં વિલંબના કારણે લિક્વિડેટેડ ડેમેજ એસોસિયેટ દ્વારા એમ્પ્લોયર

સાથેના મુખ્ય કરાર મુજબ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે.

૬. એમ્પ્લોયર સાથેના મુખ્ય કરારમાં આપેલા ફોર્મ્યુલાના આધારે ગણતરી કરેલ એસ્કેલેશન ૪.૪.૯૯ થી ઉપરની કલમ-૫ માં ઉદ્દેખિત પૂર્ણતા સમયગાળા સુધી અથવા તેના કોઈપણ વિસ્તરણ સુધી 'એસોસિયેટ' ને ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. ૪.૪.૯૯ ના કોસ્ટ ઇન્ડેક્સને સામગ્રીના આધાર તરીકે લેવામાં આવશે જેમ કે સિમેન્ટ, તમામ પ્રકારના સ્ટીલ અને એચ.ટી.એસ. સ્ટ્રેન્ડ/વાયર બિટ્યુમેન, આ આઈટમો પર એસ્કેલેશનની ગણતરી માટે તે કોન્ટ્રાક્ટર અને એમ્પ્લોયર વચ્ચેના કરારમાં આપ્યા મુજબ સમાન રહેશે.

૮. કામ એસોસિયેટને મુખ્ય કરારના સ્પષ્ટીકરણો અને જોગવાઈઓ પર ૫૩,૫૦૦ (તેપન હજાર પાંચસો) ઘન મીટર કોંક્રિટના કુલ જથ્થા માટે ૧૨.૩૦ કરોડ રૂપિયા (બાર કરોડ અને ત્રીસ લાખ રૂપિયા) ની લમ્પસમ કિંમતે આપવામાં આવ્યું છે. આ આ કરારને કારણે બાકી ચુકવણીને બાકાત રાખે છે) અને મુખ્ય કરારના સ્પષ્ટીકરણો અને અન્ય જોગવાઈઓમાં ફેરફાર એસોસિયેટને ચૂકવવાપાત્ર રહેશે.

૧૧. કોન્ટ્રાક્ટર એસોસિયેટને મુખ્ય કરારમાં આપેલા સમયપત્રક મુજબ બિલ રિપેર કરવા અને અન્ય દાવાઓ અને ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. પાસેથી કોન્ટ્રાક્ટરની તરફેણમાં ચેક મેળવવા અને કોન્ટ્રાક્ટરના બેંકરો પાસે તે જમા કરવા માટે અધિકૃત કરશે. બેંકરોને કોન્ટ્રાક્ટરના ખાતામાં જમા થયા પછી તરત જ ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. પાસેથી મળેલી ચુકવણીના ૯૫% એસોસિયેટને રિલીઝ કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવશે. એસોસિયેટને પહેલેથી ચૂકવવામાં આવેલી રકમ અને એસોસિયેટના બિલ મુજબ ચૂકવવાપાત્ર રકમ વચ્ચેનો તફાવત કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા અગાઉની ચુકવણીની તારીખથી સાત દિવસની અંદર ચૂકવવામાં આવશે.

૧૩. એસોસિયેટ કોન્ટ્રાક્ટરને અધિકૃત જથ્થામાં, જો કોઈ હોય તો, મદદ કરશે.

૧૪. એસોસિયેટ મુખ્ય કરાર મુજબ ડિઝાઇન અને કામની ગુણવત્તાની મજબૂતી માટે અને એમ્પ્લોયરો, કે.ઓ.એસ.ટી. ની મંજૂરી/સ્વીકૃતિ મેળવવા માટે સંપૂર્ણપણે જવાબદાર રહેશે.

૧૫. એસોસિયેટ તેમના પોતાના ખર્ચે કામ પર જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે બાર્થિંગ પ્લાન્ટ સહિતના તમામ કન્સ્ટ્રક્શન સાધનો તૈનાત કરશે.

૧૬. જો એમ્પ્લોયર સાથેનો મુખ્ય કરાર કોઈપણ કારણોસર કોઈપણ સમયે સમાપ્ત કરવામાં આવે, તો એસોસિયેટ સાથેનો આ કરાર આપમેળે સમાપ્ત થઈ જશે અને એસોસિયેટ આ સંદર્ભમાં કોઈપણ વળતર માટે હકદાર રહેશે નહીં સિવાય કે મુખ્ય કરારમાં પૂરી પાડવામાં આવેલ હોય.

૧૭. લિક્વિડેટેડ ડેમેજ ફક્ત તે જ હશે જે મુખ્ય કરારમાં આપવામાં આવ્યા છે જો એસોસિયેટની ડિફોલ્ટને કારણે લેવી કરવામાં આવે.

૧૮. જો કોન્ટ્રાક્ટર અથવા એસોસિયેટ ઈચ્છે છે કે મુખ્ય કરારને લગતી કોઈપણ બાબત મુખ્ય કરારની સંબંધિત કલમો મુજબ આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવે, તો એસોસિયેટ કોઈ પણ વધારાના ખર્ચ વિના દસ્તાવેજીકરણ તૈયાર કરવામાં, એમ્પ્લોયરને કેસ રજૂ કરવામાં કોન્ટ્રાક્ટરને મદદ કરશે.

૨૦. નીચેના દસ્તાવેજો આ કરારના ભાગરૂપે ગણવામાં આવશે અને તે મુજબ વાંચવામાં આવશે અને સમજવામાં આવશે.

વોલ્યુમ – I, II, III, IV માં ક્લાયન્ટ્સ સાથેનો મુખ્ય કરાર (તેના હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટરની કિંમત અને દરોની વિગતો સિવાય) એડેન્ડમ અને કોરિજેન્ડમ – ૨ સહિત."

III. અપીલકર્તાનો કેસ:-

૮. અપીલકર્તાનો કેસ છે કે ૨૮/૦૯/૧૯૮૯ ના સબ-કરાર, જે પક્ષકારો વચ્ચે અમલમાં આવ્યો હતો, જે આર્બિટ્રેશનનો વિષય છે, તે બેક-ટુ-બેક ધોરણે હતો અને તેથી, મુખ્ય કરારની તમામ શરતો સામાવાળા પર બંધનકર્તા હતી.

૯. જોકે, ગુજરાત રાજ્યે ૦૬/૦૯/૧૯૯૧ ના રોજ અપીલકર્તા સાથેનો મુખ્ય કરાર ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી રીતે સમાપ્ત કર્યો હતો. પક્ષકારો વચ્ચે સદર કરારને લગતો વિવાદ આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા સાથેનો સબ-કરાર બેક-ટુ-બેક ધોરણે હોવાથી ૦૭/૦૯/૧૯૯૧ ના રોજ આપમેળે સમાપ્ત થયો હતો. ગુજરાત રાજ્યે મુખ્ય કરાર હેઠળ અપીલકર્તાની બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવી હતી. સામાવાળાને ૬૨ હતો કે તેમની બેંક ગેરંટી પણ રોકડમાં મેળવવામાં આવશે, તેથી તેઓ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૧ માં કોર્ટમાં ગયા હતા અને અપીલકર્તા સામે બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવા સામે મનાઈ હુકમ માંગ્યો હતો. મેટર એપેક્સ કોર્ટ સુધી ગઈ હતી અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નામંજૂર થયા પછી જ, સામાવાળાએ ડિસેમ્બર ૧૯૯૫ માં આર્બિટ્રેશન કલમ લાગુ કરી હતી.

૧૦. સોલ આર્બિટ્રેટરે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ ના એવોર્ડ દ્વારા દાવો નં. ‘૩’ ના

સંબંધમાં રૂ. ૬૫,૪૫,૦૦૦/- રૂપિયાની રકમ અને તેના પર ૧૪.૫૦% વાર્ષિક લેખે દાવો પહેલાનું વ્યાજ તરીકે રૂ. ૧,૪૨,૪૫,૦૦૦/- રૂપિયા આપ્યા હતા. એવોર્ડની તારીખથી, એટલે કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ થી ચુકવણીની તારીખ અથવા હુકમનામાની તારીખ સુધી, જે વહેલું હોય, રૂ. ૧,૨૩,૦૦,૦૦૦/- રૂપિયા સુધીના પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજનો વધુ એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે. જોકે, અપીલકર્તાના કાઉન્ટર કલેમ નામંજૂર કરવામાં આવ્યા છે.

૧૧. સિવિલ કોર્ટ સમક્ષ એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ બનાવવા માટે આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૧૭ હેઠળ સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર, અપીલકર્તાએ સદર એક્ટની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ વાંધો દાખલ કર્યો હતો જે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે, જ્યારે એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ બનાવવામાં આવ્યો છે.

૧૨. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા સામે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિવિધ દલીલોમાં, એવું દલીલ કરવામાં આવ્યું હતું કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સબ-કરારની શરતોને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા છે અને સદર કરાર બેક-ટુ-બેક કરાર હોવાથી, મુખ્ય કરારના સમાપ્તિ સાથે આપમેળે સમાપ્ત થઈ જશે; વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સબ-કરારની શરતોને અવગણી છે, એટલે કે:-

i. સબ-કરાર હેઠળના બિલો મુખ્ય કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં

આવશે;

ii. ભંડોળ મુખ્ય કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા વિતરિત કરવામાં આવશે;

iii. સબ-કરારની કલમ ૨૦ (પ્રશ્ન હેઠળના કરાર) એ મુખ્ય કરારનો સમાવેશ કર્યો છે;

iv. બિલનું અંતિમ સમાધાન સમયના ચોક્કસ સમયગાળા પછી થશે.

v. ખાધ અથવા સરપ્લસનું કામ થઈ શક્યું નથી;

vi. સરપ્લસ કરારના સ્ફટિકીકરણ પછી ચૂકવવામાં આવશે.

૧૩. સબ-કરારની કલમ ‘૧૬’ પર ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે એ દલીલ કરવા માટે કે તેમાં આપેલી શરતો મુજબ, મુખ્ય કરારની સમાપ્તિ સાથે સબ-કરાર આપમેળે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો અને એસોસિયેટ, એટલે કે સામાવાળા, સબ-કરારની સમાપ્તિના કારણે કોઈપણ વળતર માટે હકદાર ન હતા.

૧૪. રજૂઆત એ છે કે સામાવાળા સાથેના સબ-કરારની આપમેળે સમાપ્તિના પરિણામે, અપીલકર્તા સામાવાળા દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવા માટે હકદાર હતા. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે એવું ઠેરવવામાં અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ કરી છે કે કારણ કે અપીલકર્તા અને સામાવાળા વચ્ચેનો કરાર ફરિયાદીના ભાગ પર કોઈપણ આક્ષેપિત ડિફોલ્ટને કારણે સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો અને ફક્ત ગુજરાત પબ્લિક વર્ક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ (ગુજરાત રાજ્ય)

સાથે અપીલકર્તાના કરારની સમાપ્તિને કારણે, અપીલકર્તા સામાવાળાને અપીલકર્તા અને રાજ્ય વચ્ચેના કરારની શરતો સાથે જોડી શકતા નથી, જ્યાં સુધી બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવાનો સંબંધ છે.

૧૫. દલીલ એ છે કે અપીલકર્તા દ્વારા અને અપીલકર્તાની વિરુદ્ધ સામાવાળા – ફરિયાદીને કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી જે માહિતી આપે અને શો-કોઝ કરવા માટે બોલાવે કે તેની બેંક ગેરંટી કેમ રોકડમાં મેળવવી જોઈએ નહીં, તે છે. અપીલકર્તા દ્વારા બેંક ગેરંટીની જોગવાઈ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ છે તેવો આંક ‘૩’ ના મુદ્દા પરનો નિષ્કર્ષ ટકાવી શકાય તેમ નથી.

૧૬. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન આબિટ્રેટરે બેંક ગેરંટીના ઉપયોગ પહેલા નોટિસ જારી કરવાની શરત લાગુ કરી છે, જે કરારનો ભાગ નથી અને તે વિદ્વાન આબિટ્રેટર સમક્ષ ફરિયાદી દ્વારા પણ દલીલ કરવામાં આવી ન હતી. વિદ્વાન આબિટ્રેટરે એવું ઠેરવવામાં અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ કરી છે કે મુખ્ય કરાર સાથે સબ-કરાર વચ્ચે કોઈ જોડાણ નથી અને મુખ્ય કરારની સમાપ્તિનું પરિણામ સબ-કરારની સમાપ્તિ પર કોઈ અસર કરશે નહીં, જે અપીલકર્તા દ્વારા બેંક ગેરંટીની રોકડની ખાતરી આપે છે.

૧૭. સબ-કરારની કલમ ‘૧૧’ અને ‘૨૦’ પર ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે

એ દલીલ કરવા માટે કે મુખ્ય કરારને સબ-કરારનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યો છે જેના હેઠળ એસોસિયેટને અપીલકર્તા – કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા મુખ્ય કરારમાં આપેલા શેડ્યૂલ મુજબ બિલ તૈયાર કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે અને ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. પાસેથી કોન્ટ્રાક્ટર – અપીલકર્તાના નામે ચેક મેળવ્યા છે. ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. (મુખ્ય કરારનો પક્ષકાર) પાસેથી મળેલી ૯૫% ચુકવણી કોન્ટ્રાક્ટરના ખાતામાં જમા થયા પછી તરત જ એસોસિયેટને રિલીઝ કરવાની હતી, જ્યારે તફાવત, જો કોઈ હોય તો, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા ચૂકવવાનો હતો.

૧૮. સબ-કરારની કલમ ‘૧૬’ વાંચવામાં આવી છે અને ભારપૂર્વક દલીલ કરવા માટે ફરીથી વાંચવામાં આવી છે કે મુખ્ય કરારની સમાપ્તિ સાથે, એસોસિયેટ સાથેનો સબ-કરાર આપમેળે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. કલમ ‘૨૦’ ની ભાષાને એવી દલીલ કરવા માટે દબાવવામાં આવી છે કે મુખ્ય કરારને વિગતો સાથે સબ-કરારમાં એડેન્ડમ / કોરિજેન્ડમ – ૨ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૯. દલીલ, આમ, એવી છે કે સબ-કરારને અપીલકર્તા અને એસોસિયેટ, એટલે કે સામાવાળા – ફરિયાદી વચ્ચેના સ્વતંત્ર કરાર તરીકે ગણી શકાય નહીં અને વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે એવું ઠેરવવામાં ભૂલ કરી છે કે સબ-કરારની આપમેળે સમાપ્તિની સામાવાળા દ્વારા કરાર-માં-પ્રશ્ન હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક

ગેરંટી પર કોઈ અસર થશે નહીં અને અપીલકર્તા દ્વારા તેની આપમેળે રોકડની મંજૂરી ન હતી.

૨૦. વધુમાં, સામાવાળા ફરિયાદી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટીની રોકડ માટે અપીલકર્તાની કાર્યવાહીને ન્યાયી ઠેરવવા માટે, સબ-કરારની કલમ ‘૧૭’ નો સંદર્ભ લેતા, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે બેંક ગેરંટી સામાવાળા – ફરિયાદીની ડિફોલ્ટને કારણે લિક્વિડેટેડ ડેમેજ તરીકે રોકડમાં મેળવવામાં આવી હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સબ-કરારની કલમ ‘૧૭’ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે મુખ્ય કરારમાં આપેલા લિક્વિડેટેડ ડેમેજ એસોસિયેટની ડિફોલ્ટને કારણે લાદવામાં આવી શકે છે.

૨૧. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ૧૯૯૧ ના વર્ષમાં અપીલકર્તા, એટલે કે એન.બી.સી.સી. લિ. દ્વારા સામાવાળાને અનેક સંદેશાવ્યવહાર મોકલવામાં આવ્યા હતા, જેમાં સામાવાળા – ફરિયાદી દ્વારા કામની ધીમી પ્રગતિ તરફ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આવા ત્રણ પત્રો, પેપર-બુકનો ભાગ, અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા એ દલીલ કરવા માટે કે સામાવાળા – ફરિયાદીની મહિ નદી પર બ્રિજ બાંધકામના કામમાં ડિફોલ્ટ, સબ-કરાર હેઠળ, રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ છે.

૨૨. તે સિવાય, અપીલકર્તાના સાક્ષી, એટલે કે શ્રી ટી. કે. સેનગુપ્તા, એન.બી.સી.સી. લિ. માં રેસિડેન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) જે યુનિટ ઓફિસ, વડોદરા (પેપરબુકના પેજ નં. ‘૪૭૨’ પર) સાથે જોડાયેલ છે, તેમની સોગંદનામામાં પુરાવા અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે એ દલીલ કરવા માટે કે તેમાં એક સ્પષ્ટ નિવેદન કરવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા એન.બી.સી.સી. લિ. અને ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. વચ્ચે ૨૩/૦૨/૧૯૮૭ ના મુખ્ય કરાર હેઠળ, અપીલકર્તા એન.બી.સી.સી. લિ. ને ૧૨/૦૨/૧૯૮૮ ના રોજ બેચિંગ પ્લાન્ટ, ટ્રાન્ઝિટ મિક્સર, વગેરે જેવા અત્યાધુનિક મશીનરી તૈનાત કરવાની જરૂર હતી, ૧૨/૦૨/૧૯૮૮ ના રોજ, એન.બી.સી.સી. લિ. (અપીલકર્તા) એ ૨૮/૦૮/૧૯૮૩ ના રોજ યુ.પી.એસ.બી.સી. (સામાવાળા ફરિયાદી) ને મહિ બ્રિજ કરાર આપ્યો હતો, જેમાં ઉપર જણાવેલ મશીનરી તૈનાત કરવાનો મુદ્દો યુ.પી.એસ.બી.સી. ને ચૂકવવાપાત્ર કિંમતમાં સામેલ હતો, અને ખાસ કરીને, યુ.પી.એસ.બી.સી. ને આપવામાં આવેલા કોંક્રિટના દરો મુખ્ય કરારમાં એન.બી.સી.સી. લિ. ના દરો કરતા વધારે હતા. સદર સાક્ષીએ સોગંદનામામાં પુરાવા રૂપે સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી હતી કે યુ.પી.એસ.બી.સી. એ કરાર હેઠળ બેચિંગ પ્લાન્ટ અને ટ્રાન્ઝિટ મિક્સર તૈનાત કર્યા ન હતા અને તેથી, કોન્ટ્રાક્ટની કિંમત યુ.પી.એસ.બી.સી. ને ઘટાડેલા દરો પર ચૂકવવાની હતી.

૨૩. સદર સાક્ષીના સોગંદનામામાં પુરાવાના પેરા નં. ‘૮’ ને ધ્યાનમાં રાખીને,

ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સમક્ષ અપીલકર્તાની ચોક્કસ સ્થિતિ, જેમ કે સદર સાક્ષી દ્વારા જુબાની આપવામાં આવી હતી, તે એ હતી કે યુ.પી.એસ.બી.સી. (ફરિયાદી – સામાવાળા) એ ડિઝાઇન, રેખાંકનો તૈયાર કરવામાં અને સબમિટ કરવામાં વિલંબ કર્યો હતો અને તે કારણની સમાપ્તિ સુધી પણ સબમિટ કરવામાં આવ્યું ન હતું. ગુજરાત સરકાર તરફથી રીમાઇન્ડર્સ છતાં, સામાવાળા યુ.પી.એસ.બી.સી. એ પરીક્ષણ માટે સિમેન્ટ, સ્ટીલ, એગ્રિગેટ, વગેરે જેવી સામગ્રી સબમિટ કરી ન હતી કે કોંક્રિટ મિક્સ ડિઝાઇન સબમિટ કરી ન હતી.

૨૪. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સદર સાક્ષી, જેણે ફરિયાદીના ભાગ પર ડિફોલ્ટ દર્શાવ્યું હતું, તેમની વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સમક્ષ ફાઇલ કરાયેલ પુરાવામાં સોગંદનામા પર ઉલટતપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૨૫. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે, આમ, મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓને અવગણવામાં ભૂલ કરી છે અને, જેમ કે, તેના દ્વારા નોંધવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ કે અપીલકર્તા દ્વારા બેંક ગેરંટીની રોકડની ખાતરી આપતું કોઈ કારણ અસ્તિત્વમાં નથી, તે અપીલકર્તાના પુરાવાની અજ્ઞાનતામાં છે. એવોર્ડ, આમ, પાયાની ગેરકાનૂનીતા ધરાવતો હોવાનું માનવામાં આવશે જે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા મજબૂત પુરાવાની

અજ્ઞાનતામાં રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.

૨૬. અપીલકર્તાના કાઉન્ટર કલેમને સમય મર્યાદા દ્વારા નામંજૂર કરવાના પડકારમાં, એવું દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કાઉન્ટર કલેમ દાખલ કરવા માટેનો પ્રસંગ મુખ્ય કરાર હેઠળ અપીલકર્તા અને એમ્પ્લોયર / ગુજરાત રાજ્ય વચ્ચેના વિવાદમાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એવોર્ડ પ્રકાશિત થયા પછી જ ઉદ્ભવ્યો હતો.

૨૭. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાનો કાઉન્ટર કલેમ મુખ્ય કરાર હેઠળની કાર્યવાહીમાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલના નિષ્કર્ષના આધારે, તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા કામ માટે ફરિયાદીને વધુ ચૂકવવામાં આવેલી ૧૩,૪૩,૪૦૫.૦૦ રૂપિયાની રકમના કારણે હતો. અપીલકર્તાએ તેમનો કાઉન્ટર કલેમ ૧૧/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ ફાઇલ કર્યો હતો. દલીલ એ છે કે મુખ્ય કરાર હેઠળ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપીલકર્તાની જવાબદારી નક્કી થયા પછી જ, સામાવાળાને વધુ ચૂકવણી કરવામાં આવી હોવાની હકીકત અપીલકર્તાના ધ્યાનમાં આવી હતી અને તેથી, કાઉન્ટર કલેમ વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા માત્ર વિલંબના આધારે નામંજૂર કરી શકાયો ન હોત.

૨૮. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે, આમ, કામ માટે ચૂકવવામાં આવેલી વધારાની રકમ

માટે સામાવાળા – ફરિયાદી સામે અપીલકર્તાના દાવાને નકારી કાઢવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે.

૨૯. રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. વિરુદ્ધ ઈસ્ટર્ન એન્જિનિયરિંગ એન્ટરપ્રાઇઝિસ, સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ ફેરો કોંક્રિટ કન્સ્ટ્રક્શન (પી) લિ., એસોસિયેટ બિલ્ડર્સ વિરુદ્ધ ડી.ડી.એ. ના કેસમાં એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેથી ઉપર જણાવેલી દલીલોને સાબિત કરી શકાય કે પડકારવામાં આવેલ એવોર્ડ એક નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ હોવાનું માનવામાં આવશે, જે કોઈ પુરાવા પર આધારિત નથી અથવા સામગ્રી પુરાવાની અજ્ઞાનતા પર આધારિત છે, આમ, પાયાની ગેરકાનૂનીતાથી પીડાય છે.

૩૦. એસોસિયેટ બિલ્ડર્સ માં એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કાયદો વાંચતા, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ આર્બિટ્રેટર સામગ્રી પુરાવાની અજ્ઞાનતામાં એવોર્ડ પસાર કરે છે અને કરારની શરતો અનુસાર મેટરનો નિર્ણય લેતો નથી અથવા કરારનું અવાજબી રીતે અર્થઘટન કરે છે, તો ખામીઓ કોર્ટને આર્બિટ્રલ એવોર્ડને બાજુ પર રાખવા માટે આધાર પૂરો પાડશે.

૩૧. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ હેઠળ, કોર્ટ માટે એ તપાસવું ફરજિયાત હતું કે શું આર્બિટ્રેટર તેના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ

કરી રહ્યા છે, સંદર્ભની શરતો અથવા આર્બિટ્રેશન કરાર અથવા કરારની શરતોની અવગણના કરીને, જે ખરેખર એવોર્ડ રજૂ કરવામાં અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ હશે.

૩૨. કરારનો ઇરાદાપૂર્વકનો પ્રસ્થાન અથવા સભાન અવગણનાના પરિણામે આર્બિટ્રેટર દ્વારા તેમની સત્તાની અવગણના અથવા તેમના ભાગ પર ગેરવર્તન જ નહીં, પરંતુ mala fide કૃત્ય પણ સમાન થશે. આર્બિટ્રેટર કરારના મનસ્વી રીતે, અતાર્કિક રીતે, સ્વતંત્ર રીતે અથવા તરંગી રીતે કામ કરી શક્યા ન હોત, આર્બિટ્રેશન એક્ટના જૂના શાસન હેઠળ પણ. એવા કિસ્સામાં જ્યાં આર્બિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે છે, કોર્ટ દ્વારા એવોર્ડને બાજુ પર રાખવામાં હસ્તક્ષેપ માન્ય હતો. [રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. ના પેરા નં. ‘૪૪’ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો].

૩૩. શ્રી નીતિન મહેતા, અપીલકર્તા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે, વ્યાજની એવોર્ડને પડકારવા માટે વ્યાપક દલીલો કરી હતી, જ્યારે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે બેંક ગેરંટી પર, ૦૧/૦૪/૨૦૦૦ થી ૧૪.૫૦% વાર્ષિક લેખે અને ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ સુધી ૧૪.૭૯% વાર્ષિક લેખે (સરળ) દાવો પહેલાનું વ્યાજ આપવામાં ભૂલ કરી છે, જે ફરિયાદી દ્વારા ફાઇલ કરવામાં આવેલા સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના પત્ર પર પ્રાઇમ લેન્ડિંગ રેટ્સ પર આધાર રાખીને કરવામાં આવ્યું છે.

૩૪. રાજેન્દ્ર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર હાઉસિંગ એન્ડ એરિયા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ના કેસમાં એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણયને ટાંકીને, ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જોકે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર પાસે આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ ની કલમ ૨૯ અને ૩૧ હેઠળ વ્યાજ આપવાની સત્તા હતી, તેમ છતાં, વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરને તેમના મનનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર હતી અને વ્યાજ આપવાના તેમના અભિપ્રાયને યોગ્ય ઠેરવવા માટે કારણો નોંધવા જોઈતા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એવા દાખલાઓ છે જ્યાં ઇક્વિટી પર, એપેક્સ કોર્ટે, આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ હેઠળ આપવામાં આવેલા એવોર્ડની પુષ્ટિ કરતી વખતે પણ વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલ વ્યાજમાં ઘટાડો કર્યો હતો.

૩૫. નીચેના કેસોના નિર્ણયો અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા જેથી ભારપૂર્વક દલીલ કરી શકાય કે એપેક્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટે સતત વ્યાજની અતિશય એવોર્ડમાં દખલ કરી છે અને તે મુજબ એવોર્ડમાં ફેરફાર કર્યો છે, તેમની સમક્ષ લાવવામાં આવેલા પડકારોમાં:—

- i. ઓરિએન્ટલ સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયર્સ (પી) લિ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ;
- ii. વેદાંત લિ. વિરુદ્ધ શેનઝેન શેન્ડોંગ ન્યુક્લિયર પાવર કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ.;
- iii. કૃષ્ણા ભાગ્ય જળ નિગમ લિ. વિરુદ્ધ જી. હરિશ્ચંદ્ર રેડ્ડી;

- iv. મશીન્સ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ચીફ એન્જિનિયર;
- v. રાજેન્દ્ર કન્સ્ટ્રક્શન કો. વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર હાઉસિંગ એન્ડ એરિયા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી;
- vi. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ નવ ભારત કન્સ્ટ્રક્શન કો.;
- vii. સ્વદેશી કન્સ્ટ્રક્શન કો. વિરુદ્ધ એકિઝક્યુટિવ એન્જિનિયર, ડી.ટી.ટી.ડી.સી. લિ.;
- viii. ઇસ્ટર્ન ટ્રેડિંગ કંપની વિરુદ્ધ કલ્પના લેમ્પ્સ એન્ડ કમ્પોનન્ટ્સ લિ.;
- ix. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ એમ/એસ મહેશ્વરી એન્ટરપ્રાઇઝિસ એન્ડ અન્ય ના કેસમાં રાજસ્થાન હાઇકોર્ટનો નિર્ણય અને;
- x. ચીફ એન્જિનિયર (કન્સ્ટ્રક્શન), સાઉથ સેન્ટ્રલ રેલવે વિરુદ્ધ એમ.વી.વી. સત્યનારાયણ.

૩૬. ઓરિએન્ટલ સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયર્સ (પી) લિ. ના એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણય પર ઘણો આધાર રાખવામાં આવ્યો છે એ રજૂઆત કરવા માટે કે વ્યાજની એવોર્ડને માર્ગદર્શન આપતો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે વ્યાજની ચુકવણી અનિવાર્યપણે વળતરના સ્વરૂપમાં છે. જ્યારે કરાર વ્યાજના દરના મુદ્દા પર મૌન હોય, ત્યારે ટ્રિબ્યુનલની દર નક્કી કરવાની ક્વાયત ઇરિગેશન ડિપાર્ટમેન્ટ, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઓરિસ્સા વિરુદ્ધ જી.સી. રોય ના પેરા નં. ‘૪૩(i)’ માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શન મેળવવી જોઈતી હતી.

૩૭. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કાયદાને ધ્યાનમાં લેતા, વ્યાજના દરમાં ફેરફાર કરીને આર્બિટ્રલ એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ, જે ખૂબ જ અતિશય છે, તે માન્ય છે.

IV. સામાવાળાનો કેસ:—

૩૮. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પડકાર હેઠળનો એવોર્ડ દાવાઓના ગુણદોષ પર હસ્તક્ષેપ માટે યોગ્ય નથી કે અપીલકર્તા સબ-કરારની આપમેળે સમાપ્તિના માત્ર પરિસરમાં બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવી શક્યા ન હોત જ્યારે સદર સમાપ્તિ ફરિયાદી/સામાવાળાના ભાગ પર કોઈ ડિફોલ્ટને કારણે ન હતી. અપીલકર્તા વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સમક્ષ તેનો કેસ સ્થાપિત કરી શક્યા ન હતા કે ફરિયાદીએ યોગ્ય ખંત સાથે કામ આગળ વધાર્યું ન હતું.

૩૯. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું છે કે બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવતા પહેલા ફરિયાદીને કોઈ શો-કોઝ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના મૂલ્યાંકન પર વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા દોરવામાં આવેલા અભિપ્રાયમાં આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૯ હેઠળ તપાસના મર્યાદિત વ્યાપમાં રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓના પુનઃમૂલ્યાંકન પર તેને બદલીને હસ્તક્ષેપ કરી શકાતો

નથી.

૪૦. રજૂઆત એ છે કે જૂના શાસન હેઠળ પણ, આબિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૯ હેઠળ અપીલનો વ્યાપ એવોર્ડની સચોટતા અથવા માન્યતાની તપાસ સુધી મર્યાદિત હતો, જે રેકૉર્ડ પરના કોઈપણ પુરાવાથી વંચિત હતો અથવા જ્યાં વિદ્વાન આબિટ્રેટરે કરારની બહાર વ્યવહાર કરવામાં mala fide કૃત્ય કર્યું હતું. જોકે, કરારના અર્થઘટનની બાબતમાં, અંતિમ સત્તા આબિટ્રેટરની હતી. આબિટ્રેટર દ્વારા તેમના ન્યાયિક નિર્ણય માટે સબમિટ કરેલા વિવાદિત પ્રશ્નો પર તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં માત્ર હકીકત કે કાયદાની ભૂલ કરવામાં આવી હોય, તો પણ કોર્ટ હસ્તક્ષેપ કરી શકતી નથી. સદર રજૂઆતના સમર્થનમાં અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલ રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. ના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૪૧. વ્યાજના પ્રશ્ન પર, રિલાયન્સ સેલ્યુલોઝ પ્રોડક્ટ્સ લિ. વિરુદ્ધ ઓ.એન.જી.સી. લિ. ના કેસમાં એપેક્સ કોર્ટનો નિર્ણય અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે એ રજૂઆત કરવા માટે કે એપેક્સ કોર્ટે તેમાં ઠેરવ્યું છે કે ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ, આબિટ્રેટર પાસે ૧૯૭૮ ના ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ અમલમાં આવ્યા પહેલા પણ પ્રી-રેફરન્સ વ્યાજ આપવાની સત્તા હતી, પેન્ડેન્ટ લાઈટ અને ભવિષ્યના વ્યાજ ઉપરાંત. આબિટ્રેટરની સત્તા પર એકમાત્ર મર્યાદા એવા

કિસ્સામાં છે જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં પ્રી-રેફરન્સ અને / અથવા પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજની એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોય. આવા કિસ્સાઓમાં પણ, આવી કલમોના કડક અર્થઘટનનું પરીક્ષણ લાગુ કરવાનું છે અને જ્યાં સુધી વ્યાજની ચુકવણી પર સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ ન હોય, ત્યાં સુધી વ્યાજ જે વળતરના સ્વરૂપમાં છે અને તે મુખ્ય રકમ પર પરોપજીવી છે જે સમયસર ચૂકવવામાં આવી નથી, તેનો ઇનકાર થઈ શકે નહીં.

૪૨. તેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કરારની કલમો, જે આબિટ્રેટર્સ સમક્ષ દાવાઓ અથવા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોનો ઉલ્લેખ કરતી નથી અને ફક્ત વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તે આબિટ્રેટરને પ્રી-રેફરન્સ અથવા પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપતા રોકી શકતી નથી. જે કલમો માત્ર એટલું જ જણાવે છે કે કરાર હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવાપાત્ર રકમો પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, તે ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપતા આબિટ્રેટરને રોકવા માટે પૂરતી રહેશે નહીં.

૪૩. સદર રજૂઆતોને સાબિત કરવા માટે એમ/એસ ફેરો કોંક્રિટ કન્સ્ટ્રક્શન (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને ઓ.એન.જી.સી. લિ. વિરુદ્ધ જી એન્ડ ટી બેકફિલ્ડ ડ્રિલિંગ સર્વિસિસ (પી) લિ. ના કેસમાં એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણયનો વધુ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

V. આભિટ્રેટરનો ચુકાદો:-

૪૪. આભિટ્રેટલ એવોર્ડ પર આવતા, આપણે વિદ્વાન આભિટ્રેટર દ્વારા ઘડવામાં આવેલા આંક ‘૩’ ના મુદ્દાને નીચે મુજબ નોંધી શકીએ છીએ:-

“મુદ્દો નં. ૩: શું ફરિયાદી તેના દાવો નં. ૧ સામે કોઈપણ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે, સામાવાળા દ્વારા પર્ફોર્મન્સ ગેરંટીના ભાગરૂપે ફરિયાદી દ્વારા સામાવાળાને પૂરી પાડવામાં આવેલી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની બેંક ગેરંટીની રોકડની રકમને કારણે, અને જો તેમ હોય તો, કઈ હદ સુધી?”

૪૫. એવોર્ડમાં મુદ્દા નં. ‘૩’ પરના નિષ્કર્ષ નીચે મુજબ છે:-

“૦૪.૦૬ મેં પક્ષકારોની હરીફાઈ કરતી રજૂઆતોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લીધી છે. ૧૨૩ લાખ રૂપિયા એ ઘણી મોટી રકમ છે. સામાવાળા અને ફરિયાદી વચ્ચેનો કરાર ફરિયાદીના ભાગ પર કોઈપણ આક્ષેપિત ડિફોલ્ટને કારણે સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. સાથે સામાવાળાના કરારની સમાપ્તિને કારણે કરવામાં આવ્યો હતો. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી સૂચવતી નથી કે સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદીને કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી હતી કે જેમાં ફરિયાદીને જાણ કરવામાં આવી હોય કે ફરિયાદી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવાનો પ્રસ્તાવ છે અને તેને શો-કોઝ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેની બેંક ગેરંટી કેમ રોકડમાં મેળવવી જોઈએ નહીં.

ફરિયાદીને સાંભળ્યા વિના ફરિયાદીની બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવા માટે સામાવાળા દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હતી અને તેને ટકાવી શકાય નહીં. સામાવાળા એ પણ ફરિયાદીને સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ સામાવાળા અને ગુજરાત રાજ્ય વચ્ચે થયેલી વ્યવસ્થાની શરતો સાથે બાંધી શકતા નથી કારણ કે સદર વ્યવસ્થાના ઉત્ક્રાંતિ સાથે ફરિયાદીને કોઈ લેવાદેવા ન હતા.

૪.૭ ૧૧/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ યોજાયેલી સુનાવણીમાં, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી દવેએ જણાવ્યું હતું કે સામાવાળાએ હજુ પણ ગુજરાત રાજ્ય પાસેથી પી.ડબલ્યુ.ડી. પાસે સામાવાળા દ્વારા જમા કરાવેલી પર્ફોર્મન્સ ગેરંટીની રકમ મેળવવાની બાકી છે અને ફરિયાદી તે રકમના હકદાર ત્યારે જ બને છે જ્યારે ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. રકમ સામાવાળાને રિલીઝ કરે. હું સહમત નથી. આ કાર્યવાહીમાં, મેં ૨૮/૦૯/૧૯૮૯ ના પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરાર હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા મહિ બ્રિજ કામમાં ઉદ્ભવેલા વિવાદોનો નિકાલ કરવાનો છે. મેં નક્કી કરવાનું છે કે ફરિયાદી દ્વારા સામાવાળા પાસે જમા કરાવેલી પર્ફોર્મન્સ ગેરંટી તરફની બેંક ગેરંટી સામાવાળા દ્વારા સારા અને પૂરતા કારણોસર રોકડમાં મેળવવામાં આવી હતી કે નહીં. મને સંતોષ છે કે સામાવાળા દ્વારા બેંક ગેરંટીની રોકડની ખાતરી આપતા આવા કોઈ કારણો અસ્તિત્વમાં ન હતા. આ મેટરને ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સામાવાળાની બેંક ગેરંટીની રોકડ સાથે જોડી શકાય નહીં.

૪.૮ સામાવાળાની દલીલ કે બેંક ગેરંટીની રોકડને સુપ્રીમ કોર્ટની મંજૂરી મળી છે

તે પણ ખોટી છે. ન તો અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે, ન તો સુપ્રીમ કોર્ટે, વિવાદના ગુણદોષમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. વાસ્તવમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે તેના હુકમમાં કહ્યું હતું કે "સમગ્ર વિવાદ વિશાળ રાખવામાં આવ્યો છે".

૪.૯ તેથી, હું જોતો નથી કે શા માટે ફરિયાદીએ સામાવાળા પાસેથી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમની તેની બેંક ગેરંટી પાછી મેળવવા માટે સામાવાળા અને ગુજરાત રાજ્ય વચ્ચેની આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહીની સમાપ્તિ સુધી રાહ જોવી જોઈએ.

૦૪.૧૦. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, મુદ્દા નં. ૩ નો મારો જવાબ, એટલે કે, "શું ફરિયાદી તેના દાવો નં. ૧ સામે કોઈપણ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે, સામાવાળા દ્વારા પર્ફોર્મન્સ ગેરંટીના ભાગરૂપે ફરિયાદી દ્વારા સામાવાળાને પૂરી પાડવામાં આવેલી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની બેંક ગેરંટીની રોકડની રકમને કારણે, અને જો તેમ હોય તો, કઈ હદ સુધી?" તે હકારાત્મક છે અને ફરિયાદીની તરફેણમાં છે. હું ઠેરવું છું કે ફરિયાદી પર્ફોર્મન્સ ગેરંટી તરફ ફરિયાદી દ્વારા સામાવાળા પાસે જમા કરાવેલી તે રકમ માટે બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવીને સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદી પાસેથી મેળવેલી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમ સામાવાળા દ્વારા તરત જ ચૂકવવા માટે હકદાર છે."

૪૬. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે, સદર નિષ્કર્ષ પર પહોંચતી વખતે, ફરિયાદીની દલીલ નોંધી છે કે અપીલકર્તાએ ફરિયાદીને ૧૨/૦૯/૧૯૯૧ ના રોજ એક પત્ર લખ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે તેણે ૦૫/૦૯/૧૯૯૧ ના રોજ ગુજરાત

પી.ડબલ્યુ.ડી. ને ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. સાથેના તેના કરારની સમાપ્તિ માટે નોટિસ આપી હતી અને ફરિયાદી તેના સાધનો અને અન્ય સામગ્રી દૂર કરવા માટે મુક્ત હતો જેના પર, કોઈ સુરક્ષિત એડવાન્સ દાવો કરવામાં આવ્યો ન હતો. અપીલકર્તાનો ત્યારબાદનો ૧૪/૦૯/૧૯૯૧ નો પત્ર, જોકે, જણાવે છે કે “અમારા ૧૨/૦૯/૧૯૯૧ ના પત્ર પછી અમે તમને જાણ કરીએ છીએ કે ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. સાથેનો અમારો કરાર ૨૧/૦૯/૧૯૯૧ ના રોજ સમાપ્ત થશે, તેમની સાથેના કરારની સામાન્ય શરતોની કલમ ૬૯(એ) હેઠળ અમારા દ્વારા આપવામાં આવેલી નોટિસ મુજબ. તદનુસાર, તમારી સાથેનો અમારો કરાર પણ તે જ તારીખે સમાપ્ત થશે”;

૪૭. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા લેવામાં આવેલી એકમાત્ર સ્થિતિ એ હતી કે અપીલકર્તાએ હજુ પણ ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. પાસેથી મેળવવાની બાકી હતી, મુખ્ય કરાર હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા તેમાં જમા કરાવેલી પર્ફોર્મન્સ બેંક ગેરંટીની રકમ, અને ફરિયાદી તે રકમના હકદાર (અપીલકર્તા દ્વારા રોકડમાં મેળવેલી) ત્યારે જ ગણી શકાય જ્યારે ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. બેંક ગેરંટી અપીલકર્તાને રિલીઝ કરે. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે એવું અવલોકન કરીને તેને નકારી કાઢ્યું છે કે વિવાદને ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા અપીલકર્તાની બેંક ગેરંટીની રોકડ સાથે જોડી શકાય નહીં.

૪૮. અપીલકર્તાના કાઉન્ટર કલેમ પર, મુદ્દા નં. ‘૬’ પરના નિષ્કર્ષ નીચે મુજબ છે:—

“૦૭.૦૧. ૧૨/૦૯/૧૯૯૭ ના પત્ર દ્વારા દાખલ કરેલા લેખિત નિવેદનમાં, સામાવાળાએ માત્ર એટલું જ જણાવ્યું હતું કે "સામાવાળા રજૂ કરે છે કે ફરિયાદી સામાવાળા દ્વારા સબમિટ કરવાના કાઉન્ટર-કલેમ માટે મોટી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે. જોકે, આરોપના સમય-મર્યાદા દ્વારા નામંજૂર હોવાથી, સામાવાળા રજૂ કરે છે કે તે તેના કાઉન્ટર-કલેમ સબમિટ કરશે જ્યારે માનનીય આબિટ્રેટર કાર્યવાહીના ટાળી શકાય તેવા સમયના નુકસાન અને ખર્ચને બચાવવા માટે પ્રારંભિક વાંધા પર તેમનો નિર્ણય આપે".

૭.૨ તેના જવાબમાં, ફરિયાદીએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે ભલે સામાવાળાએ એવી દલીલ કરી હોય કે ફરિયાદીના દાવાઓ સમય-મર્યાદા દ્વારા નામંજૂર છે, સામાવાળાએ તેના કાઉન્ટર-કલેમ પસંદ કરવા જોઈતા હતા અને સામાવાળાની દલીલ કે તેણે આબિટ્રેટર દ્વારા મર્યાદાના મુદ્દા પર ચુકાદો આપ્યા પછી તેના કાઉન્ટર-કલેમ સબમિટ કરવાનો અધિકાર અનામત રાખ્યો હતો તે કાયદામાં ટકાવી શકાય તેમ ન હતી. ફરિયાદીએ વધુમાં કહ્યું કે સામાવાળાને હવે કાઉન્ટર-કલેમ ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.

૭.૩ સામાવાળાએ તેમનો કાઉન્ટર-કલેમ ૧૧/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ જ ફાઇલ કર્યો હતો. આ કાઉન્ટર-કલેમમાં, સામાવાળાએ ફરિયાદી પાસેથી ૧૩,૪૩,૪૦૫.૦૦ રૂપિયાની રકમનો દાવો કર્યો હતો, આ રકમ તે રકમનું

પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલા કામ માટે ફરિયાદીને વધુ ચૂકવવામાં આવી હતી. ૧૨/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ યોજાયેલી સુનાવણીમાં, ફરિયાદીએ દલીલ કરી હતી કે કાઉન્ટર-ક્લેમ ખૂબ જ મોડા દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો; કે સદર કામ ૨૧/૦૮/૧૯૯૧ ના રોજ સમાપ્ત થયું હતું; કે કાઉન્ટર-ક્લેમ અંગે ફરિયાદી તરફથી કોઈ પ્રકારની સ્વીકૃતિ નથી; અને તે ૧૧/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ દાખલ કરાયેલ કાઉન્ટર-ક્લેમ સ્પષ્ટપણે સમય દ્વારા નામંજૂર હતો.

૭.૪ આ કાઉન્ટર-ક્લેમની વિગતો મુદ્દા નં. ૭ ઇન્ફ્રા સાથે કામ કરતી વખતે ચર્ચા કરવામાં આવશે, પરંતુ મને લાગે છે કે ફરિયાદીની દલીલ કે કાઉન્ટર-ક્લેમ સમય દ્વારા નામંજૂર છે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે. જો કોઈ એ હકીકતને અવગણે કે કાઉન્ટર-ક્લેમ માત્ર ૧૧/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ ફાઈલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ધારે કે તે ૧૨/૦૮/૧૯૯૭ ના રોજ સામાવાળાના લેખિત નિવેદન સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો (જ્યાં સામાવાળાએ પછીથી કાઉન્ટર-ક્લેમ ફાઈલ કરવાનો તેનો અધિકાર અનામત રાખ્યો હતો), તો ૧૨/૦૮/૧૯૯૭ અને ૨૧/૦૮/૧૯૯૧ ની સદર તારીખ વચ્ચેનું અંતર, જે તારીખે સામાવાળા અને ફરિયાદી વચ્ચેનો કરાર સમાપ્ત થયો હતો, તે લગભગ ૬ વર્ષ છે. સામાવાળાની દલીલ કે ગુજરાત રાજ્ય સાથેનો તેનો આર્બિટ્રેશન કેસ પૂર્ણ થયો નથી અને વાસ્તવિક બાકી રકમનું ચિત્ર અગાઉ સ્પષ્ટપણે જાણી શકાયું ન હોત તે કોઈ વજન ધરાવતું નથી, કારણ કે તે કેસ અલગ કરાર દ્વારા

આવરી લેવામાં આવ્યો છે અને અલગ પક્ષકારો વચ્ચે છે. આ કાર્યવાહી, જેનું હું આનિટ્રેશન કરી રહ્યો છું, તે ફરિયાદી અને સામાવાળા વચ્ચે ૨૮/૦૯/૧૯૮૯ ના રોજ કરવામાં આવેલા કરારના સંદર્ભમાં મતભેદોના પરિણામે ઉદ્ભવી હતી. જ્યાં સુધી આ સંદર્ભનો સંબંધ છે, મારે મારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલી દલીલો અને સામગ્રીના આધારે કેસનો નિર્ણય લેવાનો છે. આ એવોર્ડ સ્પષ્ટપણે સામાવાળા અને અન્ય પક્ષકાર, એટલે કે ગુજરાત રાજ્ય વચ્ચેના બીજા કેસની સમાપ્તિ સુધી અનંતકાળ સુધી રાહ જોઈ શકતો નથી.

૭.૫ ઉપર જણાવેલા કારણોસર, મુદ્દા નં. ૬ નો જવાબ, એટલે કે, "શું કામ માટે સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદીને વધુ ચૂકવવામાં આવેલી રકમના કારણે સામાવાળાનો કાઉન્ટર-ક્લેમ સમય દ્વારા નામંજૂર છે?" તે હકારાત્મક હોવો જોઈએ. તદનુસાર, હું ઠેરવું છું કે સામાવાળાનો કાઉન્ટર-ક્લેમ સમય દ્વારા નામંજૂર છે."

૪૯. વ્યાજના મુદ્દા પર, એટલે કે મુદ્દા નં. '૮' પરના નિષ્કર્ષ પાછા નીચે મુજબ છે:—

"૦૯.૦૦. મુદ્દો નં. ૮: શું ફરિયાદી સામાવાળા પાસેથી ફરિયાદીને ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમ પર વ્યાજના કારણે કોઈપણ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે, અને જો તેમ હોય તો, કઈ હદ સુધી?

૯.૧ ફરિયાદીએ દાવો પહેલા, પેન્ડેન્ટ લાઈટ અને ચુકવણીની તારીખ સુધી

તમામ ચૂકવવાપાત્ર રકમો પર વ્યાજનો દાવો કર્યો છે. સામાવાળાએ કોઈપણ વ્યાજ આપવાનો વિરોધ કર્યો હતો. મેં મુદ્દા નં. ૩ ની ઉપર ઠેરવ્યું છે કે પર્ફોર્મન્સ ગેરંટી તરફ ફરિયાદી દ્વારા સામાવાળાને પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટીમાંથી સામાવાળા દ્વારા ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમની બેંક ગેરંટીની રોકડની ખાતરી અન્યાયી અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હતી. મને સંતોષ છે કે ફરિયાદીને સામાવાળા દ્વારા સારા અને પૂરતા કારણો વિના ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની આ રકમના ઉપયોગથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા. તેને ધ્યાનમાં લેતા, હું ફરિયાદીને વ્યાજ આપવાના સંબંધમાં સામાવાળાના વાંધાઓને નામંજૂર કરું છું. ફરિયાદી આ રકમ પર વ્યાજ માટે સ્પષ્ટપણે હકદાર છે. બેંક ગેરંટીની રોકડ દ્વારા મેળવેલી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમ તેના બેંકરો દ્વારા ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ ના રોજ ફરિયાદીના ખાતામાં ડેબિટ કરવામાં આવી હતી અને ફરિયાદી તે તારીખથી વ્યાજ માટે હકદાર છે. વ્યાજના દરના સંદર્ભમાં, ફરિયાદીએ ત્રિમાસિક ચક્રવૃદ્ધિ વાર્ષિક ૨૧% ના દરે વ્યાજ માંગ્યું છે. ફરિયાદીએ તેના નવી દિલ્હીના બેંકરો, સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા પાસેથી ૧૯૯૪ થી પ્રાથમ લેન્ડિંગ રેટ્સ (પી.એલ.આર.) આપતો પત્ર રજૂ કર્યો છે. વર્તમાન પી.એલ.આર. ૧૨.૫૦% હોવાનું જણાવાયું છે જેમાં ક્લીન એડવાન્સિસ પર ૪% વધારાના છે. એક્ટિવિટી સી-૮૫ માં બતાવવામાં આવેલ પી.એલ.આર. નું મહત્તમ મૂલ્ય ૧૯૯૫ માં ૧૬.૫૦% છે, વધારાના સિવાય. પી.એલ.આર. આમ ૧૨.૫૦% થી ૧૬.૫૦% સુધી બદલાય છે, વ્યાજ ટેક્સ અને લોડ સિવાય જે એડવાન્સિસની શ્રેણી મુજબ લાગુ પડે છે.

આ બે મૂલ્યોનો સરેરાશ ૧૪.૫૦% આવે છે. જોકે બેંક ગેરંટી ચુકો બેંક દ્વારા જારી કરવામાં આવી હતી અને રોકડ રકમ પણ ચુકો બેંક દ્વારા ફરિયાદીના ખાતામાં ડેબિટ કરવામાં આવી હતી, મેં વ્યાજ દર નક્કી કરવા માટે સામાન્ય માર્ગદર્શિકા તરીકે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના પત્રને ધ્યાનમાં લીધો છે. સી-૫૫ દર્શાવે છે કે રકમ ફરિયાદીના ચાલુ ખાતામાં ડેબિટ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદીએ બેંક ગેરંટી ઉધાર ભંડોળમાંથી ફાઇનાન્સ કરવામાં આવી હતી કે કેમ અને એકિઝિટ સી-૮૫ માં જણાવેલ કોઈ વધારાનો "લોડ" લાગુ થયો હતો કે કેમ તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. તેથી, મેં લોડના આ વધારાના તત્વને અવગણવાનો નિર્ણય કર્યો છે. આ કેસના સંજોગોના એકંદર દ્રષ્ટિકોણને ધ્યાનમાં લેતા, હું માનું છું કે ૧૪.૫૦% ના સરેરાશ પી.એલ.આર. મૂલ્ય પર ૧૪.૫૦% પ્લસ ૨% વ્યાજ ટેક્સ, અથવા ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદા વ્યાજની એવોર્ડ ન્યાયના અંતને પૂર્ણ કરશે. મને સમજાય છે કે વ્યાજ ટેક્સ ૦૧/૦૪/૨૦૦૦ થી નાબૂદ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, લાગુ પડતો વ્યાજ દર ૦૧/૦૪/૨૦૦૦ થી ૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદો રહેશે.

૯.૨ તદ્દનુસાર, મુદ્દા નં. ૮ નો જવાબ, એટલે કે, "શું ફરિયાદી સામાવાળા પાસેથી ફરિયાદીને ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ રકમ પર વ્યાજના કારણે કોઈપણ રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે, અને જો તેમ હોય તો, કઈ હદ સુધી?" તે હકારાત્મક હોવો જોઈએ અને ફરિયાદી સામાવાળા પાસેથી ફરિયાદીને ચૂકવવાપાત્ર રકમો પર વ્યાજ માટે હકદાર છે. મેં મુદ્દા નં. ૩ સામે ફરિયાદીને

૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમ આપી છે. મુદ્દા નં. ૮ સામે, હું ફરિયાદીને મુદ્દા નં. ૩ સામે આપવામાં આવેલી ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની સદર રકમ પર ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ સુધી ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદા વ્યાજ અને ત્યારબાદ ૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદા વ્યાજની રકમ આપું છું.

૯.૩ દાવો પહેલાના સમયગાળા માટે, ફરિયાદીએ ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ થી ૨૭/૦૨/૧૯૯૭ સુધીના વ્યાજ સહિત કુલ રૂ. ૨,૮૩,૭૬,૨૮૮.૦૦ રૂપિયાની રકમનો દાવો કર્યો છે, જે ત્રિમાસિક ચક્રવૃદ્ધિ વાર્ષિક ૨૧% ના દરે ગણવામાં આવ્યો છે. વ્યાજના દરને ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદામાં ફેરવીને, ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર દાવો પહેલાનું વ્યાજ જે તારીખે ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમ ફરિયાદીના ખાતામાં ડેબિટ કરવામાં આવી હતી ત્યાંથી મેં સંદર્ભ પર પ્રવેશ કર્યો ત્યાં સુધી, એટલે કે ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ થી ૨૭/૦૨/૧૯૯૭ અથવા ૧૪૯૧ દિવસો માટે તે ૭૪,૩૧,૧૮૪ રૂપિયા અથવા ૭૪,૩૧,૦૦૦ રૂપિયા આવે છે.

૯.૪ પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ બે ભાગમાં હશે. ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ જે તારીખે મેં સંદર્ભ પર પ્રવેશ કર્યો ત્યાંથી ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ સુધી, જે તારીખ સુધી વ્યાજ ટેક્સ લાગુ પડતો હતો, અથવા ૨૭/૦૨/૧૯૯૭ થી ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ અથવા ૧૧૨૮ દિવસો @ ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદા વ્યાજ તે ૫૬,૨૧,૯૮૨ રૂપિયા આવે છે. ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ જે તારીખે વ્યાજ ટેક્સ નાબૂદ કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારથી એવોર્ડની તારીખ સુધી, એટલે કે ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ થી ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ અથવા ૨૪૪ દિવસો @

૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદા વ્યાજ તે ૧૧,૯૨,૨૫૭ રૂપિયા આવે છે, કુલ ૬૮,૧૪,૨૩૯ રૂપિયા અથવા ૬૮,૧૪,૦૦૦ રૂપિયા.

૯.૫ ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ થી એવોર્ડની તારીખ એટલે કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ સુધી ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર વ્યાજની કુલ રકમ આમ ૧,૪૨,૪૫,૪૨૩ રૂપિયા અથવા ૧,૪૨,૪૫,૦૦૦ રૂપિયા આવે છે.

૯.૬ ફરિયાદી ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર ૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદા વ્યાજ માટે ભવિષ્યના વ્યાજ માટે પણ હકદાર રહેશે જે એવોર્ડની તારીખ એટલે કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ થી ચુકવણીની તારીખ અથવા હુકમનામાની તારીખ સુધી, જે વહેલું હોય."

૫૦. વિજ્ઞાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલી રકમની વિગતો પેરા નં.

‘૧૨.૦૧’ (ટેબલમાં) અને પેરા નં. ‘૧૨.૦૨’ માં નીચે મુજબ છે:—

"૧૨.૦૧ સારાંશમાં, સ્થિતિ નીચે મુજબ ટેબલ નં. ૧ માં અને પેજ ૨૨ પર દર્શાવ્યા મુજબ છે.

ટેબલ ૧: દાવાઓ અને કાઉન્ટર-ક્લેમ સામે આપવામાં આવેલી રકમોની વિગતો

મુદ્દા નં.	મુદ્દાની પ્રકૃતિ	નિષ્કર્ષ	એવોર્ડ (પક્ષકાર)	રકમ (રૂ.)	એવોર્ડનો પેરાગ્રાફ અને પેજ સંદર્ભ
૧.	શું ફરિયાદીનો	ના.			પેરા

મુદ્દા નં.	મુદ્દાની પ્રકૃતિ	નિષ્કર્ષ	એવોર્ડ (પક્ષકાર)	રકમ (રૂ.)	એવોર્ડનો પેરાગ્રાફ અને પેજ સંદર્ભ
	દાવો નં. ૧ અને ૨ સમય દ્વારા નામંજૂર છે?				૦૨.૧૧, પેજ ૧૧
૨.	શું ફરિયાદીનો દાવો નં. ૩ સમય દ્વારા નામંજૂર છે?	દાવો નં. ૩ પાછો ખેંચેલ. મુદ્દો ટકતો નથી			પેરા ૦૩.૦૧, પેજ ૧૧
૩.	શું ફરિયાદી દાવો નં. ૧ સામે રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે?	હા	ફરિયાદી	૧,૨૩,૦૦ ,૦૦૦	પેરા ૦૪.૧૧, પેજ ૧૪
૪.	શું ફરિયાદી દાવો નં. ૨ સામે રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે?	ના.			પેરા ૦૫.૦૪, પેજ ૧૬
૫.	શું ફરિયાદી દાવો નં. ૩ સામે રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે?	દાવો નં. ૩ પાછો ખેંચેલ.			પેરા ૦૬.૦૧, પેજ ૧૬
૬.	શું સામાવાળાનો કાઉન્ટર- ક્લેમ સમય દ્વારા નામંજૂર છે?	હા			પેરા ૦૭.૦૫, પેજ ૧૮

મુદ્દા નં.	મુદ્દાની પ્રકૃતિ	નિષ્કર્ષ	એવોર્ડ (પક્ષકાર)	રકમ (રૂ.)	એવોર્ડનો પેરાગ્રાફ અને પેજ સંદર્ભ
૭.	શું સામાવાળા તેમના કાર્ડિનલ- ક્લેમ સામે રાહત મેળવવા માટે હકદાર છે?	ના			પેરા ૦૮.૦૨, પેજ ૧૯
૮.	શું ફરિયાદી વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર છે?	હા	ફરિયાદી	દાવો પહેલા: ૭૪,૩૧,૦ ૦૦ પેન્ડેન્ટ લાઈટ: ૬૮,૧૪,૦ ૦૦ કુલ: ૧,૪૨,૪૫ ,૦૦૦ a	પેરા ૦૯.૦૨, ૦૯.૦૫, ૦૯.૦૬, પેજ ૨૦ અને ૨૧
૯.	શું સામાવાળા વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર છે?	ના			પેરા ૧૦.૦૧, પેજ ૨૧
૧૦.	ખર્ચ		પક્ષકારો પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવશે		પેરા ૧૧.૦૧, પેજ ૨૧
	કુલ			૨,૬૫,૪૫ ,૦૦૦	

a. ફરિયાદી ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ થી ચુકવણીની તારીખ અથવા હુકમનામાની તારીખ, જે વહેલું હોય, ત્યાં સુધી ૧,૨૩,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા પર વાર્ષિક ૧૪.૫૦% લેખે ભવિષ્યના સાદા વ્યાજ માટે પણ હકદાર રહેશે.

b. વત્તા ફૂટનોટ (a) મુજબ ભવિષ્યનું વ્યાજ

૧૨.૦૨ પરિણામ સ્વરૂપે, ફરિયાદી આંશિક રીતે સફળ થાય છે, અને હું આથી, ફરિયાદીની તરફેણમાં, રૂ.૬૫,૪૫,૦૦૦.૦૦ રૂપિયાની રકમ (બાર કરોડ અને ત્રીસ લાખ રૂપિયા) આપું છું, જેમાં એવોર્ડની તારીખ સુધીનું વ્યાજ સામેલ છે, એટલે કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦;

અને નિર્દેશ આપું છું કે રૂ.૬૫,૪૫,૦૦૦.૦૦ રૂપિયાની સદર રકમ સામાવાળા દ્વારા ફરિયાદીને ચૂકવવામાં આવે. ફરિયાદી ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ થી ચુકવણીની તારીખ અથવા હુકમનામાની તારીખ, જે વહેલું હોય, ત્યાં સુધી ૧,૨૩,૦૦,૦૦૦.૦૦ રૂપિયા પર વાર્ષિક ૧૪.૫૦% લેખે ભવિષ્યના સાદા વ્યાજ માટે પણ હકદાર રહેશે. સામાવાળા તેના કાઉન્ટર-ક્લેમમાં નિષ્ફળ જાય છે અને સદર કાઉન્ટર-ક્લેમ સામે કોઈ રકમના હકદાર નથી."

VI. એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવવો:—

૫૧. આપણને ૨૨/૦૪/૨૦૦૯ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં નોંધાયેલા નિષ્કર્ષો પણ નોંધવા યોગ્ય લાગે છે, જેના દ્વારા ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ ના એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવવામાં આવ્યો છે.

“૧૧] સામાવાળાએ માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરના નિર્ણયો પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ ના રોજ આબિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો એવોર્ડ અતાર્કિક, ભૂલભરેલો અને ગેરકાનૂની છે. રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટપણે ભૂલો છે અને કરારની શરતોનું ઉલ્લંઘન કરે છે. આબિટ્રેટરે ખોટી અને પાયાવિહોણી ધારણાઓ કરી છે અને એવા નિષ્કર્ષો કાઢ્યા છે જે પૂર્વગ્રહ્યુક્ત છે અને કરારની શરતોની વિરુદ્ધ છે. તેથી કોર્ટ આવી ફાઇલિંગ પર નોંધ લઈ શકતી નથી.

મેં શ્રી ટી.એસ. રત્નમ, સોલ આબિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા અસલ એવોર્ડને જોયો છે. એવું જણાય છે કે તેમણે બંને વ્યક્તિઓના નિવેદનો અને બંને પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને બંને પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી સદર એવોર્ડ પસાર કર્યો છે. આમ, સદર એવોર્ડ જોતા, એવું જણાતું નથી કે સોલ આબિટ્રેટરે સદર એવોર્ડ પસાર કરતી વખતે પોતાનું ગેરવર્તન કર્યું છે અથવા કાયદા કે હકીકતની ભૂલ કરી છે. તેથી, સામાવાળા દ્વારા નિર્ભર કરાયેલા માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો સામાવાળા

માટે મદદરૂપ નથી. અરજદાર દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા અધિકૃત સંસ્થાઓને જોતા, આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર કોઈ ગેરવર્તન નથી, તેથી સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલ આર્બિટ્રેશન એવોર્ડ સામેનો વાંધો, એવું જણાય છે કે મોટાભાગે સામાવાળાએ દલીલ કરી છે કે આર્બિટ્રેટરે એવોર્ડ પસાર કરતી વખતે હકીકતની ભૂલ કરી છે પરંતુ સામાવાળાએ આક્ષેપો માટે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. તેથી, સામાવાળા દ્વારા એવોર્ડ સામે લેવાયેલા વાંધાઓ સ્વીકારી શકાય નહીં. કાયદાનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે એવોર્ડ ત્યારે જ બાજુ પર રાખી શકાય છે જો રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ કાયદાની ભૂલ હોય. જો હકીકતની ભૂલ હોય, તો તેને કોર્ટ દ્વારા સુધારી શકાય નહીં. તેથી, હકીકતોને જોતા, સામાવાળા એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે આર્બિટ્રેટરે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ કાયદાની ભૂલ કરી છે અને તેથી, સામાવાળા દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા તમામ અવતરણો સામાવાળા માટે મદદરૂપ નથી અને આર્બિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ બાજુ પર રાખી શકાય નહીં.

[૧૨] આમ, પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીઓ અને રજૂઆતો અને દલીલો અને આર્બિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરાયેલા એવોર્ડને જોતા, તે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જણાય છે કે આર્બિટ્રેટરે એવોર્ડ પસાર કરતી વખતે કાયદાકીય હકીકતની કોઈ ભૂલ કરી નથી. તે પણ જણાય છે કે આર્બિટ્રેટરે બંને પક્ષકારો દ્વારા આર્બિટ્રેટર સમક્ષ રજૂ કરાયેલા કરાર અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી

એવોર્ડ પસાર કર્યો છે. તેથી, સોલ આર્બિટ્રેટરના એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવવાની જરૂર છે. હું, તેથી, નીચેનો આદેશ પસાર કરું છું.

આદેશ

સિવિલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦/૦૫ અને સિવિલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૧૧/૦૫ આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

સોલ આર્બિટ્રેટર શ્રી ટી.એસ. રત્નમ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ તરીકે બનાવવામાં આવે છે. અરજદાર પણ હુકમનામાની તારીખથી તેની ચુકવણી સુધી ૧૮% વાર્ષિક લેખે વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર છે. સામાવાળાને આ અરજીનો ખર્ચ અરજદારને ચૂકવવાનો અને પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

સોલ આર્બિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા એવોર્ડની શરતો મુજબ હુકમનામું તૈયાર કરવામાં આવશે.”

પર. આ તબક્કે, આપણે હવે આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ ની વૈધાનિક યોજના અને આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ ની યોજના હેઠળ એવોર્ડને કોર્ટનો નિયમ બનાવતી વખતે આર્બિટ્રલ એવોર્ડમાં કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપના વ્યાપ અંગેના ન્યાયિક ઉચ્ચારણોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

VII. વૈધાનિક યોજના:-

૫૩. કલમ ૧૫, ૧૬ અને ૧૭ જે આર્બિટ્રલ એવોર્ડના વાંધાઓના નિકાલ પર એવોર્ડને ફેરફાર, સુધારવા, એવોર્ડની પરવાનગી અથવા હુકમનામાની જાહેરાત માટે કોર્ટને સત્તા આપે છે, તે નીચે મુજબ છે:-

“૧૫. કોર્ટ હુકમ દ્વારા એવોર્ડમાં ફેરફાર અથવા સુધારો કરી શકે છે -

(એ) જ્યાં એવું જણાય છે કે એવોર્ડનો એક ભાગ આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત ન હોય તેવી બાબત પર છે અને તે ભાગને અન્ય ભાગથી અલગ કરી શકાય છે અને સંદર્ભિત બાબત પરના નિર્ણયને અસર કરતું નથી; અથવા

(બી) જ્યાં એવોર્ડ સ્વરૂપમાં અપૂર્ણ છે, અથવા તેમાં કોઈ સ્પષ્ટ ભૂલ છે જે આવા નિર્ણયને અસર કર્યા વિના સુધારી શકાય છે; અથવા

(સી) જ્યાં એવોર્ડમાં કલાર્કની ભૂલ અથવા આકસ્મિક કાપ અથવા બાદબાકીથી ઉદ્ભવતી ભૂલ છે.

૧૬. એવોર્ડ રિમીટ કરવાની સત્તા.- (૧) કોર્ટ સમય સમય પર આર્બિટ્રેટર્સ અથવા અમ્પાયરને પુનઃવિચારણા માટે આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત એવોર્ડ અથવા કોઈપણ બાબત એવી શરતો પર રિમીટ કરી શકે છે જે તે યોગ્ય માને છે-

(એ) જ્યાં એવોર્ડ આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત કોઈપણ બાબતો નક્કી કર્યા વિના

છોડી દીધી છે, અથવા જ્યાં તે આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત ન હોય તેવી કોઈપણ બાબત નક્કી કરે છે અને સંદર્ભિત બાબતોના નિશ્ચયને અસર કર્યા વિના આવી બાબત અલગ કરી શકાતી નથી; અથવા

(બી) જ્યાં એવોર્ડ એટલો અનિશ્ચિત છે કે તે અમલ કરવા માટે અસમર્થ છે; અથવા

(સી) જ્યાં એવોર્ડની કાયદેસરતા સામે વાંધો તેના પર સ્પષ્ટ છે.

(૨) જ્યાં ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ એવોર્ડ રિમીટ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટ તે સમય નક્કી કરશે જેની અંદર આર્બિટ્રેટર અથવા અમ્પાયર તેમનો નિર્ણય કોર્ટમાં સબમિટ કરશે:

હંમેશા શરત એ છે કે નિર્ધારિત સમય કોર્ટના અનુગામી હુકમ દ્વારા લંબાવી શકાય છે.

(૩) ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ રિમીટ કરવામાં આવેલો એવોર્ડ આર્બિટ્રેટર અથવા અમ્પાયર દ્વારા પુનઃવિચારણા કરવામાં અને નિર્ધારિત સમયની અંદર તેમનો નિર્ણય સબમિટ કરવામાં નિષ્ફળતા પર રદબાતલ થશે.

૧૭. એવોર્ડની શરતોમાં ચુકાદો.— જ્યાં કોર્ટ પુનઃવિચારણા માટે એવોર્ડ અથવા આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત બાબતોમાંથી કોઈપણ બાબત રિમીટ કરવા અથવા એવોર્ડ બાજુ પર રાખવા માટે કોઈ કારણ જોતી નથી, ત્યારે કોર્ટ, એવોર્ડ બાજુ પર રાખવા માટે અરજી કરવાનો સમય સમાપ્ત થયા પછી, અથવા આવી અરજી

કરવામાં આવ્યા પછી, તેને નામંજૂર કર્યા પછી, એવોર્ડ મુજબ ચુકાદો જાહેર કરવા આગળ વધશે, અને જાહેર કરાયેલા ચુકાદા પર હુકમનામું આવશે અને આવા હુકમનામામાંથી કોઈ અપીલ કરવામાં આવશે નહીં સિવાય કે તે એવોર્ડ કરતા વધારે હોય, અથવા અન્યથા એવોર્ડ અનુસાર ન હોય.”

પ૪. પેરા નં. ‘૩૦’ માં સમાવિષ્ટ આર્બિટ્રલ એવોર્ડને બાજુ પર રાખવા માટેના કારણો નીચે મુજબ છે:—

“૩૦. એવોર્ડ બાજુ પર રાખવા માટેના કારણો.— એક એવોર્ડ નીચેનામાંથી એક અથવા વધુ કારણો સિવાય બાજુ પર રાખવામાં આવશે નહીં, એટલે કે:—

(એ) કે આર્બિટ્રેટર અથવા અમ્પાયરે પોતાનું અથવા કાર્યવાહીનું ગેરવર્તન કર્યું છે;

(બી) કે આર્બિટ્રેશનને સુપરસીડ કરતા કોર્ટના હુકમ જારી થયા પછી અથવા કલમ ૩૫ હેઠળ આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહી અમાન્ય થયા પછી એવોર્ડ બનાવવામાં આવ્યો છે;

(સી) કે એવોર્ડ અયોગ્ય રીતે મેળવવામાં આવ્યો છે અથવા અન્યથા અમાન્ય છે.”

પ૫. આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૩ હેઠળ આર્બિટ્રલ એવોર્ડને

પડકારવા માટે પક્ષકારને ઉપાય પૂરો પાડવામાં આવ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“૩૩. આબિટ્રેશન કરાર અથવા એવોર્ડને અરજી દ્વારા સ્પર્ધા કરવી. – આબિટ્રેશન કરાર અથવા એવોર્ડનું અસ્તિત્વ અથવા માન્યતાને પડકારવા માંગતા અથવા કોઈપણ નિર્ધારિતની અસર મેળવવા માંગતા આબિટ્રેશન કરારના કોઈપણ પક્ષકાર અથવા તેના હેઠળ દાવો કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ કોર્ટમાં અરજી કરશે અને કોર્ટ સોગંદનામા પર પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે:

હંમેશા શરત એ છે કે જ્યાં કોર્ટ તેને ન્યાયી અને સુવિધાજનક માને છે, ત્યારે તે અન્ય પુરાવાઓ પર સુનાવણી માટે અરજી સેટ કરી શકે છે, અને તે શોધ અને વિગતો માટે આવા આદેશો પસાર કરી શકે છે જે તે દાવા તરીકે કરી શકે છે.”

પૃ. આબિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ હેઠળ સિવિલ કોર્ટના હુકમ સામે અપીલનો ઉપાય પૂરો પાડતી કલમ ૩૯ જણાવે છે કે:—

“૩૯. અપીલ કરવાપાત્ર હુકમો.—

(૧) નીચેના હુકમો સામે આ એક્ટ હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલી (અને અન્ય કોઈ નહીં) અપીલ હુકમ પસાર કરતી કોર્ટના મૂળ હુકમનામામાંથી અપીલ સાંભળવા માટે કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોર્ટમાં કરવામાં આવશે:— એક હુકમ—

- (i) આબિટ્રેશનને સુપરસીડ કરતું;
 - (ii) સ્પેશિયલ કેસના સ્વરૂપમાં જણાવેલ એવોર્ડ પર; (iii) એવોર્ડમાં ફેરફાર અથવા સુધારો કરતું;
 - (iv) આબિટ્રેશન કરાર ફાઇલ કરવું અથવા ફાઇલ કરવાનો ઇનકાર કરવો;
 - (v) જ્યાં આબિટ્રેશન કરાર હોય ત્યાં કાનૂની કાર્યવાહી અટકાવવી અથવા અટકાવવાનો ઇનકાર કરવો;
 - (vi) એવોર્ડ બાજુ પર રાખવો અથવા બાજુ પર રાખવાનો ઇનકાર કરવો:
- હંમેશા શરત એ છે કે આ કલમની જોગવાઈઓ સ્મોલ કોઝ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ હુકમને લાગુ પડશે નહીં.
- (૨) આ કલમ હેઠળ અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમમાંથી કોઈ બીજી અપીલ કરવામાં આવશે નહીં, પરંતુ આ કલમની કોઈપણ બાબત સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવાના કોઈપણ અધિકારને અસર કરશે નહીં અથવા છીનવી લેશે નહીં.”

VIII. ન્યાયિક ઉચ્ચારણો:—

૫૭. રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. માં, એપેક્સ કોર્ટ સમક્ષ પડકાર જિલ્લા જજ દ્વારા મધ્યવર્તી તેમજ અંતિમ એવોર્ડ સ્વીકારવા અને તે મુજબ હુકમનામું પસાર કરવાના હુકમ સામે હતો, એ પરિસરમાં કે તેમાં આબિટ્રેટર કેટલાક દાવાઓ માટે વળતર આપવામાં કરારના વ્યાપની બહાર ગયા હતા અને

આમ, અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ કરી હતી. આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ હેઠળ પસાર કરાયેલા આર્બિટ્રલ એવોર્ડને પડકારવા માટેના કારણો એ હતા કે આર્બિટ્રેટર કરારની સંબંધિત કલમો અને વૈધાનિક કાયદાને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા અને વધુમાં દલીલો, દસ્તાવેજો અને પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે તેમના મનનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા. એવોર્ડ ખરાબ હતો કારણ કે વિદ્વાન સોલ આર્બિટ્રેટર વિવાદનો નિર્ણય લેવામાં તેમના મનનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા અને આમ, અતાર્કિક હોવાને કારણે બાજુ પર રાખવા પાત્ર હતો. તેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એવોર્ડ એક નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ હતો અને કોર્ટ માટે અનુમાન લગાવવું ખુણું ન હતું, જ્યાં આર્બિટ્રેટર દ્વારા કોઈ કારણો આપવામાં આવ્યા ન હતા કે આર્બિટ્રેટરને તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે શું પ્રેરિત કર્યું હતું.

૫૮. કરારની શરતોને અવગણીને, સોલ આર્બિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર ગયા હતા કારણ કે તેમનું અસ્તિત્વ કરાર પર નિર્ભર છે અને તેમનું કાર્ય સદર કરારની મર્યાદામાં કામ કરવાનું છે. કરારમાંથી ઈરાદાપૂર્વકનો પ્રસ્થાન માત્ર સત્તાની અવગણના અથવા તેમના ભાગ પર ગેરવર્તનમાં પરિણમ્યું હતું, પરંતુ તે mala fide કૃત્ય સમાન હોઈ શકે છે. તેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, “તે સુસ્થાપિત કાયદો છે કે આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની રચના છે અને તેથી જો તે કરારની ચોક્કસ શરતોને અવગણે, તો તે અધિકારક્ષેત્રની ભૂલનો પ્રશ્ન હશે

જે કોર્ટ દ્વારા સુધારી શકાય છે અને તે મર્યાદિત હેતુ માટે કરાર ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી છે. આબિટ્રેટરે તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે કરારની શરતોનો સંદર્ભ લેવો આવશ્યક છે...”

૫૯. તેમાં સામાવાળાએ દલીલ કરી હતી કે, “...એવોર્ડ નોન-સ્પીકિંગ છે અને આબિટ્રિશન કલમ આ કેસમાં આબિટ્રેટરને માત્ર કરારમાંથી ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદોનો નિર્ણય લેવા માટે જ નહીં પરંતુ કરારને સ્પર્શતી કોઈપણ વિવાદનો નિર્ણય લેવા માટે પણ સત્તા આપે છે, તેથી આબિટ્રેટરને ફક્ત કરારની શરતો સુધી પોતાને મર્યાદિત રાખવાની જરૂર નથી પરંતુ કરાર કરનાર પક્ષોને થયેલા નુકસાનનું વળતર આપવા સહિત પક્ષકારો વચ્ચે ન્યાય કરવા માટે યોગ્ય એવોર્ડ પસાર કરી શકે છે. તેથી, એવોર્ડ અધિકારક્ષેત્રની બહાર અથવા વગર હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આબિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરાયેલ એવોર્ડ કલમ ૧૭ અને ૧૮ ના અર્થઘટનના આધારે છે અને, તેથી, એવોર્ડ તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં હશે.”

૬૦. એપેક્સ કોર્ટે પેરા નં. ‘૨૫ થી ૨૯’ અને ‘૩૧ થી ૪૩’ માં પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા તેમની રજૂઆતોને સાબિત કરવા માટે નિર્ભર નિર્ણયોની નોંધ લીધી હતી:—

“૨૫....જીવરાજભાઈ ઉજામશી શેઠ વિરુદ્ધ ચિંતામણરાવ બાલાજી
[એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૨૧૪ : (૧૯૬૪) ૫ એસ.સી.આર. ૪૮૦]
માં, ભાગીદારોની નિવૃત્તિ પર પેઢીના ભાગીદારો વચ્ચે વિવાદ ઉદ્ભવ્યો હતો જે
આબિટ્રેટરને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો. આબિટ્રેટરે નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ
પસાર કર્યો હતો....

૨૬. ...ચેમ્પસી ભારા એન્ડ કો. વિરુદ્ધ જીવરાજ બક્ષૂ સ્પીગ. એન્ડ ડબલ્યુ.જી.
કો. લિ. [(૧૯૨૨-૨૩) ૫૦ આઈ.એ. ૩૨૪ : એ.આઈ.આર. ૧૯૨૩ પી.સી.
૬૬] માં નિર્ણય લીધા પછી, શાહ. જે., એ અવલોકન કર્યું કે:

(એ) જ્યાં આબિટ્રેટર દ્વારા કોઈ કારણો આપવામાં આવ્યા નથી, ત્યાં કોર્ટ માટે
અનુમાન લગાવવું ખુદ્દું નથી કે આબિટ્રેટરને તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે શું
પ્રેરિત કર્યું હતું.

(બી) જ્યાં તે એવોર્ડની શરતો દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યાં આબિટ્રેટરે
તેમના નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચવા માટે જે માનસિક પ્રક્રિયા અપનાવી છે તેની તપાસ
કરવી કોર્ટ માટે ખુદ્દી નથી.

(સી) ભાગીદારી કરારમાં સામેલ સંદર્ભના દસ્તાવેજ હેઠળ આબિટ્રેટરની
પ્રાથમિક ફરજ પેઢીની ચોખ્ખી અસ્કયામતોનું મૂલ્ય નક્કી કરવાની અને નિવૃત્ત
ભાગીદારોને તેમાં હિસ્સો આપવાની હતી. "પેઢીનું મૂલ્યાંકન" કરવામાં, તેમનો
અધિકારક્ષેત્ર ભાગીદારી કરારના પેરા ૧૩ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે
પ્રતિબંધિત હતું. જેમ કે આબિટ્રેટરે તેમના એવોર્ડમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે

તેમના મૂલ્યાંકન પર પહોંચવામાં, તેમણે મિલકતના અવમૂલ્યન અને મૂલ્યવૃદ્ધિનો સમાવેશ કર્યો છે, આર્બિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર ગયા છે અને એવોર્ડ તે કારણે બાજુ પર રાખવા પાત્ર હતો. આ એવોર્ડ એવો કેસ ન હતો જેમાં આર્બિટ્રેટરે તેમના ન્યાયિક નિર્ણય માટે સબમિટ કરેલા વિવાદિત પ્રશ્ન પર તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં માત્ર હકીકત કે કાયદાની ભૂલ કરી હોય. આ તેમના દ્વારા અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવા અધિકારક્ષેત્રની ધારણાનો કેસ છે, અને તે એવોર્ડને, જ્યાં સુધી તે આર્બિટ્રેટરના અધિકારક્ષેત્રની બહાર છે, અમાન્ય બનાવે છે. એવોર્ડ તેની સંપૂર્ણતામાં નિષ્ફળ જવો જોઈએ કારણ કે આર્બિટ્રેટર દ્વારા કરવામાં આવેલા મૂલ્યાંકનમાંથી, સમાવિષ્ટ અવમૂલ્યન અને મૂલ્યવૃદ્ધિનું મૂલ્ય અલગ કરવું શક્ય ન હતું.

૨૭. એક સંમત ચુકાદામાં, હિદાયતુલ્લાહ, જે., ચેમ્પસી ભારા એન્ડ કો. કેસ [(૧૯૨૨-૨૩) ૫૦ આઈ.એ. ૩૨૪ : એ.આઈ.આર. ૧૯૨૩ પી.સી. ૬૬] માં નિર્ણય લીધા પછી અવલોકન કર્યું કે:

“તેથી પહેલો મુદ્દો એ નક્કી કરવાનો છે કે આર્બિટ્રેટરની કાર્યવાહીની મર્યાદાઓ શું હતી જે સંદર્ભ અને ભાગીદારીના દસ્તાવેજ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવી હતી અને પછી જોવાનું છે કે આર્બિટ્રેટરે વાસ્તવમાં શું કર્યું છે અને તેમણે તેમના એવોર્ડમાં શું જણાવ્યું છે. આ એકમાત્ર રસ્તો છે જેના દ્વારા અધિકારક્ષેત્રનો વધારો શોધી શકાય છે. જો ભાગીદારીના દસ્તાવેજનું અર્થઘટન આર્બિટ્રેટર સાથે રહે છે, તો પછી તેમના અર્થઘટન પર અપીલ તરીકે બેસવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી,

ચેમ્પસી કેસ [(૧૯૨૨-૨૩) ૫૦ આઈ.એ. ૩૨૪ : એ.આઈ.આર. ૧૯૨૩ પી.સી. ૬૬] માંથી ઉપર ટાંકવામાં આવેલા પેસેજના દ્રષ્ટિકોણથી, પરંતુ જો પક્ષકારો આબિટ્રેટર દ્વારા કાર્યવાહી માટે મર્યાદાઓ નક્કી કરે છે, તો પછી આબિટ્રેટરે તેમના માટે નિર્ધારિત મર્યાદાઓનું પાલન કરવું પડ્યું હતું, અને કોર્ટ શોધી શકે છે કે તેમણે આવી કાર્યવાહીના પુરાવા પર તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે.”

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૨૮. જે પછીના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે કોન્ટિનેન્ટલ કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. [(૧૯૮૮) ૩ એસ.સી.સી. ૮૨ : (૧૯૮૮) ૩ એસ.સી.આર. ૧૦૩] છે. સદર કેસમાં, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રાજ્ય દ્વારા કામના ફાળવણી અને કરાર હેઠળ તેની જવાબદારીના નિભાવમાં કથિત ગંભીર વિલંબને કારણે નિર્ધારિત સમયની અંદર કરાર પૂર્ણ કરી શકાયો ન હતો. તેથી, તેમણે અણધાર્યા ખર્ચ કર્યા હતા અને ૫,૨૯,૮૧૨ રૂપિયા સુધીના ગુકસાનનો દાવો કર્યો હતો. મેટર નિવૃત્ત એન્જિનિયર-ઇન-ચીફ, પી.ડબલ્યુ.ડી., ભોપાલને સંદર્ભિત કરવામાં આવી હતી, જેણે કોન્ટ્રાક્ટરનો દાવો આંશિક રીતે મંજૂર કર્યો હતો. એવોર્ડ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્વારા બાજુ પર રાખવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલ પણ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને આ કોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં, એવી દલીલ કરવામાં આવી

હતી કે કોન્ટ્રાક્ટર કરારની શરતોમાં સામગ્રી અને મજૂરી માટે વધારાના ખર્ચ માટે હકદાર નથી. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે આર્બિટ્રેટરે રાજ્યના વાંધાને નક્કી કર્યા વિના દાવો મંજૂર કરીને પોતાનું ગેરવર્તન કર્યું છે કે કરારની વિશિષ્ટ કલમોને ધ્યાનમાં રાખીને, કોન્ટ્રાક્ટર કાયદેસર રીતે વધારાના ખર્ચનો દાવો કરવા માટે હકદાર નથી. કોર્ટે અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૮૮, પેરા ૫)

“જો કાયદાનો કોઈ વિશિષ્ટ પ્રશ્ન સંદર્ભિત ન હોય, તો તે પ્રશ્ન પર આર્બિટ્રેટરનો નિર્ણય અંતિમ નથી, ભલે તે તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં હોય અને ખરેખર તેમના માટે આકસ્મિક રીતે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે આવશ્યક હોય. આર્બિટ્રેટર સમાધાનકારી નથી અને જે વાજબી અને વ્યાજબી લાગે છે તે કરવા માટે કાયદાને અવગણી શકે નહીં અથવા તેને ખોટી રીતે લાગુ કરી શકે નહીં. આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો દ્વારા કાયદા અનુસાર તેમના વિવાદોનો નિર્ણય લેવા માટે પસંદ કરાયેલ ટ્રિબ્યુનલ છે અને તેથી કાયદાનું પાલન કરવા અને લાગુ કરવા માટે બંધાયેલ છે, અને જો તે નહીં કરે તો તેને કોર્ટ દ્વારા સુધારી શકાય છે, જો તેમની ભૂલ એવોર્ડની સામે દેખાય. આ કિસ્સામાં, કોન્ટ્રાક્ટરે કરાર કર્યા પછી, તે કરાર પર પાછા જઈ શકતા નથી માત્ર એટલા માટે કે તેનું પાલન કરવું તેમને અનુકૂળ નથી. એલોપી પરશાદ એન્ડ સન્સ લિ. વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૦ એસ.સી. ૫૮૮ : (૧૯૬૦) ૨ એસ.સી.આર. ૭૯૩] માં આ કોર્ટનો નિર્ણય તપાસી શકાય છે. ત્યાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કરાર માત્ર એટલા માટે નિષ્ફળ જતો નથી કે જે સંજોગોમાં કરાર કરવામાં આવ્યો

હતો, તે બદલાઈ ગયા છે. કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટ કરારના પક્ષકારને તેના સ્પષ્ટ કરારોને અવગણવા માટે અને કરારના પ્રદર્શન માટે અલગ-અલગ દરો પર વિચારણા ચૂકવણીનો દાવો કરવા માટે સક્ષમ કરતું નથી, ઇક્વિટીની કેટલીક અસ્પષ્ટ દલીલ પર. એક્ઝિક્યુટરી કરારના પક્ષકારોને ઘણીવાર, તેને અમલમાં મૂકવાની પ્રક્રિયામાં, ઘટનાઓના વળાંકનો સામનો કરવો પડે છે જેની તેમણે બિલકુલ અપેક્ષા રાખી ન હતી, કિંમતોમાં સંપૂર્ણ અસામાન્ય વધારો અથવા ઘટાડો, ચલણનું અચાનક અવમૂલ્યન, અમલીકરણમાં અણધાર્યો અવરોધ, અથવા તેના જેવું કંઈક. કોર્ટોને માત્ર એટલા માટે કરારના તેમના ભાગને પૂર્ણ કરવાની જવાબદારીમાંથી પક્ષકારને મુક્ત કરવાની કોઈ સામાન્ય સ્વતંત્રતા નથી કે ઘટનાઓના બિનઅપેક્ષિત વળાંકને કારણે, કરારનું પ્રદર્શન કંટાળાજનક બની શકે છે.”

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૨૯. ત્યારબાદ, કોર્ટે તારાપોર એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ કોચીન શિપચાર્ડ લિ. [(૧૯૮૪) ૨ એસ.સી.સી. ૬૮૦] માં આપેલા નિર્ણયને અલગ તારવ્યો હતો. સદર કેસમાં, એવી કોઈ વિશિષ્ટ કલમો ન હતી જે ભાવ વધારાની ઘટનાઓમાં વધારાના દાવાઓની વિચારણા પર પ્રતિબંધ મૂકે. આ તબક્કે, અમે જણાવીશું કે તારાપોર કંપની કેસ [(૧૯૮૪) ૨ એસ.સી.સી. ૬૮૦] માં આ કોર્ટે વિવિધ નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી એવું ઠેરવ્યું છે કે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા વળતરનો દાવો

કે જે સામાવાળા દ્વારા વિવાદિત હતો, તે આબિટ્રેશન કલમની વ્યાપકતામાં આવરી લેવામાં આવશે કે કેમ તે પ્રશ્ન ખાસ કરીને આબિટ્રેટરના નિર્ણય માટે પક્ષકારો દ્વારા સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો. આવા કિસ્સાઓમાં, એવોર્ડની સામે કાયદાની ભૂલ છે તેવા આધારે એવોર્ડને બાજુ પર રાખી શકાય નહીં. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી અશોક એચ. દેસાઈએ આ નિર્ણય પર તેમની દલીલના સમર્થનમાં ભારે આધાર રાખ્યો છે કે વર્તમાન કેસમાં પણ, આબિટ્રેશન કલમ ૭૪ ખૂબ જ વ્યાપક રીતે લખાયેલી છે. આબિટ્રેશન કલમ સાથે વ્યવહાર કરતા, કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

"આબિટ્રેશન કલમ એટલી વ્યાપક રીતે લખાયેલી છે કે કરારમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદો અથવા કરારના સંબંધમાં અથવા કામોના અમલીકરણના વિવાદો, તેની મર્યાદામાં અંદાજને લગતા વળતરનો દાવો અને કરારમાંથી ઉદ્ભવતા દાવાને સમાવી લેશે. પરીક્ષણ એ છે કે શું ઉદભવેલા વિવાદને ઉકેલવા માટે કરારનો આશરો લેવો જરૂરી છે".

વધુમાં, આવી કલમનું અર્થઘટન કરતી વખતે, કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું છે:
(એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૭૧૬, પેરા ૪૦)

"૪૦. આપણે હવે કેટલાક નિર્ણયો તરફ વળીએ જેના પર આપણું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ કેસ જેનો આપણે ઉલ્લેખ કરવા માંગીએ છીએ તે એ.એમ. મેયર એન્ડ કો. વિરુદ્ધ ગોરધનદાસ સાગરમલ [૧૯૫૦ એસ.સી.સી. ૭૪૧ : એ.આઈ.આર. ૧૯૫૧ એસ.સી. ૯ : ૧૯૫૦ એસ.સી.આર. ૭૯૨] છે.

કોર્ટ આબિટ્રેશન કલમ સાથે સંબંધિત હતી જે નીચે મુજબ તૈયાર કરવામાં આવી હતી: ‘તમામ બાબતો, પ્રશ્નો, વિવાદો, તફાવતો અને/અથવા દાવાઓ, જે કરાર વગેરેમાંથી ઉદ્ભવે છે અને/અથવા સંબંધિત છે, અને/અથવા જોડાણમાં અને/અથવા પરિણામમાં, અથવા સંબંધિત છે.’ પ્રશ્ન ઉદભવ્યો કે શું કરાર હેઠળની નિયત તારીખ અગાઉ અનામત રાખેલા સમયની અંદર લંબાવવામાં આવી હતી. આબિટ્રેટરે ઠેરવ્યું કે કરારની નિયત તારીખ પરસ્પર સમજૂતી દ્વારા લંબાવવામાં આવી છે અને સામાવાળા એવોર્ડમાં નિર્દિષ્ટ દરો પર વ્યાજ સાથે ૪૧૧૬ રૂપિયાની રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિવાદ આબિટ્રેશન કલમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો નથી. આ કોર્ટે એવું ઠેરવતા કે વિવાદ આબિટ્રેશન કલમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે, એવું અવલોકન કર્યું કે હરીફાઈ કરતી દલીલોને જોતા, આવો વિવાદ, જેનું નિર્ધારણ કરારના સાચા અર્થઘટન પર વળે છે, તે પણ કરાર હેઠળ અથવા ઉદ્ભવતા અથવા સંબંધિત વિવાદ હોવાનું જણાય છે. રચાયેલ પરીક્ષણ એ હતું કે જો કોઈ વિવાદ ઉકેલવામાં, કરારનો સંદર્ભ જરૂરી હોય, તો આવા વિવાદને આબિટ્રેશન કલમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે."

૩૧. સુદર્શન ટ્રેડિંગ કો. વિરુદ્ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ કેરળ [(૧૯૮૯) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮] માં આ કોર્ટે તેના નિર્ણય માટે નીચેના પ્રશ્નો ઉભા કર્યા હતા: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૧, પેરા ૩)

"કોર્ટે એવોર્ડની તપાસ કેવી રીતે કરવી જોઈએ કે તે સ્પીકિંગ એવોર્ડ હતો કે નહીં; અને જો તે નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ હોય, તો કોર્ટ કેટલી હદ સુધી નિર્ધારિત કરી શકે કે એવોર્ડની સામે કોઈ ભૂલ હતી કે જેના માટે કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ જવાબદાર છે. બીજો પ્રશ્ન જે આ કેસમાં ઉદભવે છે તે એ છે કે કોર્ટ પ્રશ્ન હેઠળના કરારની કેટલી હદ સુધી તપાસ કરી શકે છે જોકે એવોર્ડમાં સામેલ નથી અથવા તેનો ઉલ્લેખ નથી."

૩૨. તે કેસમાં પણ, આર્બિટ્રેટરે નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ પસાર કર્યા હતા પરંતુ દરેક દાવા સાથે તેમણે અલગ કરીને ઓર્ડર પસાર કર્યો હતો અથવા તો કોન્ટ્રાક્ટરના દાવાને આંશિક રીતે સ્વીકારીને અથવા નકારી કાઢીને.

૩૩. જીવરાજભાઈ ઉજામશી શેઠ કેસ [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૨૧૪ : (૧૯૬૪) ૫ એસ.સી.આર. ૪૮૦] સહિત વિવિધ નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૫, પેરા ૩૦)

"આ ન્યાયમૂર્તિ હિંદાયતુલાહ દ્વારા પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યું હતું કે જો પક્ષકારો આર્બિટ્રેટર દ્વારા કાર્યવાહી માટે મર્યાદાઓ નક્કી કરે છે, તો પછી આર્બિટ્રેટરે તેમના માટે નિર્ધારિત મર્યાદાઓનું પાલન કરવું પડ્યું હતું અને કોર્ટ શોધી શકે છે કે તેમણે આવી વધારાની સાબિતી પર તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે. તે કેસમાં આર્બિટ્રેટરે ચાર વર્ષ માટે ચોખ્ખો નફો નક્કી કરવામાં

સ્થાવર મિલકતના અવમૂલ્યનને ધ્યાનમાં લીધું હતું. આ કારણોસર તેમને તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યા હોવાનું માનવું જોઈએ અને તે તેમની પોતાની ભાગીદારી કરારના અર્થઘટનનો પ્રશ્ન નથી, જેના વિશે સિવિલ કોર્ટ પાસે કોઈ કહેવાનું ન હોત, સિવાય કે એવોર્ડ પર કાયદાની ભૂલ હોય. તેથી, અમને લાગે છે કે ઘણા કેસોમાં બે અલગ અને વિશિષ્ટ આધાર સામેલ છે. એક એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ છે, અને બીજું એ છે કે આર્બિટ્રેટરે તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે. પછીના કેસમાં, કોર્ટ આર્બિટ્રેશન કરારમાં જોઈ શકે છે પરંતુ અગાઉના કેસમાં, તે કરી શકતી નથી, સિવાય કે કરાર એવોર્ડમાં સામેલ અથવા વર્ણવેલ હોય."

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે) આ કોર્ટે વધુ અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૫-૫૬, પેરા ૩૧)

"૩૧. એવોર્ડ રિમીટ કરી શકાય છે અથવા બાજુ પર રાખી શકાય છે એ આધારે કે આર્બિટ્રેટરે તે બનાવતી વખતે, તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું હતું અને જે બાબતો તેના પર દેખાતી નથી તેના પુરાવા, એ સ્થાપિત કરવા માટે સ્વીકારવામાં આવશે કે અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, કારણ કે વિવાદનું સ્વરૂપ એવી વસ્તુ છે જે એવોર્ડની બહાર નક્કી કરવાની હોય છે — એવોર્ડમાં અથવા આર્બિટ્રેટર દ્વારા ગમે તે કહેવામાં આવ્યું હોય. ... તે પુનરોચ્ચાર કરવો જોઈએ કે આર્બિટ્રેટર જે તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે છે — તે એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ કરતા અલગ આધાર છે."

૩૪. વધુમાં, નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અને ભાવમાં વધારાના આધારે દાવાઓ માટે પણ, વિવિધ કારણોસર જેમાં કામદારોની વિવિધ શ્રેણીઓને ચૂકવવાપાત્ર લઘુત્તમ વેતનનો સમાવેશ થાય છે, આ કોર્ટે એસોસિયેટેડ એન્જિનિયરિંગ કો. વિરુદ્ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ એ.પી. [(૧૯૯૧) ૪ એસ.સી.સી. ૯૩] માં કરારની કલમોનો ઉલ્લેખ કર્યો અને એવોર્ડને બાજુ પર રાખતા ઠેરવ્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૧૦૨, પેરા ૨૧)

"આ નિષ્કર્ષ કરારના બાંધકામ દ્વારા નહીં પરંતુ માત્ર કરારને જોવાથી પહોંચ્યો છે. અમ્પાયરે સંપૂર્ણપણે પરવાનગીપાત્ર પ્રદેશની બહાર મુસાફરી કરી અને આમ તે દાવાઓ હેઠળ એવોર્ડ બનાવવામાં તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું. આ એક ભૂલ છે જે તેમના અધિકારક્ષેત્રના મૂળમાં જાય છે: જુઓ જીવરાજભાઈ ઉજામશી શેઠ વિરુદ્ધ ચિંતામણરાવ બાલાજી [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૨૧૪ : (૧૯૬૪) ૫ એસ.સી.આર. ૪૮૦] ."

કોર્ટે વધુમાં નીચે મુજબ ઠેરવ્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૧૦૩, પેરા ૨૫)

"૨૫. આર્બિટ્રેટર જે કરારની સ્પષ્ટ અવગણનામાં કામ કરે છે તે અધિકારક્ષેત્ર વિના કામ કરે છે. તેમની સત્તા કરારમાંથી ઉતરી આવે છે અને તે આર્બિટ્રેશન એક્ટ દ્વારા સંચાલિત થાય છે જે એજન્સીના કાયદાની વિશિષ્ટ શાખામાંથી ઉતરી આવેલા સિદ્ધાંતોને મૂર્તિમંત કરે છે (જુઓ મસ્ટિલ અને બોયડનું કોમર્શિયલ આર્બિટ્રેશન, ૨જી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૬૪૧). તેઓ ગેરવર્તન કરે છે જો તેમના એવોર્ડ દ્વારા તેઓ કરાર દ્વારા બાકાત રાખેલી બાબતોનો નિર્ણય લે છે (જુઓ

હલ્સબરીના લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, વોલ્યુમ II, જથી આવૃત્તિ, પેરા ૬૨૨). કરારમાંથી ઇરાદાપૂર્વકનો પ્રસ્થાન માત્ર તેમની સત્તાની સ્પષ્ટ અવગણના અથવા તેમના ભાગ પર ગેરવર્તનને જ નહીં, પરંતુ તે mala fide કૃત્ય સમાન હોઈ શકે છે. કાયદા અથવા કરારની જોગવાઈઓની સભાન અવગણના જેમાંથી તેમણે તેમની સત્તા મેળવી છે તે એવોર્ડને ક્ષતિગ્રસ્ત કરે છે."

૩૫. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે હિન્દુસ્તાન કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ જે એન્ડ કે [(૧૯૯૨) ૪ એસ.સી.સી. ૨૧૭] ના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો. સદર કેસમાં, કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે એવોર્ડ નોન-સ્પીકિંગ હતો અને તેમાં કોઈ કારણોસર દલીલ કરવામાં આવી ન હતી જે ખામીયુક્ત જાહેર કરી શકાય; નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો વ્યાપ અત્યંત મર્યાદિત છે. દલીલની ચર્ચા કરતી વખતે, કોર્ટે સુદર્શન ટ્રેડિંગ કો. કેસ [(૧૯૮૯) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮] (જેનો આપણે અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે) માં નિર્ણય ટાંક્યો હતો અને ત્યારબાદ ઠેરવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટે તેનો નિર્ણય આર્બિટ્રેટર દ્વારા તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગવા અથવા કરારની બહાર મુસાફરી કરવાના કોઈપણ પ્રશ્ન પર સ્થગિત કર્યો ન હતો; કોર્ટે એવોર્ડને તેના પર દેખાતી ભૂલના આધારે બાજુ પર રાખ્યો હતો. કોર્ટે વધુમાં ઠેરવ્યું કે હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉદ્દેશિત કરારની કલમો એટલી સ્પષ્ટ કે અસ્પષ્ટ ન હતી કે તે અનુમાન કરી શકાય કે આર્બિટ્રેટર્સ દ્વારા મૂકવામાં આવેલું અર્થઘટન સંપૂર્ણપણે અસ્થાયી હતું.

મેટરના તે ઢ્રષ્ટિકોણને જોતા, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે આબિટ્રેટરનું અર્થઘટન તેની સામે ભૂલભરેલું છે તેમ કહેવું મુશ્કેલ છે. તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણયની આ મેટરમાં સામેલ હકીકતો અને કાયદા પર કોઈ અસર પડશે નહીં.

૩૬. તેવી જ રીતે, મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર, જે એન્ડ કે હેન્ડીક્રાફ્ટ્સ વિરુદ્ધ ગુડ લક કાર્પોરેશન [(૧૯૯૦) ૪ એસ.સી.સી. ૭૪૦] માં નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટે એવી દલીલને નકારી કાઢી હતી કે આબિટ્રેશન કલમ ધરાવતો કરાર એ પણ શોધવા માટે જોઈ શકાતો નથી કે તેના દ્વારા કયા પ્રકારનો વિવાદ વિચારવામાં આવ્યો હતો જેના સંદર્ભમાં આબિટ્રેટરનો સંદર્ભ વિચારવામાં આવ્યો હતો, નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ હોવા છતાં, આમ અવલોકન કરીને: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૭૪૨-૪૩, પેરા ૫)

"પ્રથમ, એવોર્ડ સંપૂર્ણપણે નોન-સ્પીકિંગ નથી કારણ કે તે ઇન્સેન્ટિવ સ્કીમ અને પક્ષકારો વચ્ચેના કરારનો સારાંશ આપે છે તેમજ સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાની વસ્તુઓ પણ આપે છે. અલબત્ત, અપીલકર્તા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર મળેલી રકમ નક્કી કરતી વખતે, કોઈ કારણો નોંધવામાં આવતા નથી. બીજું, જો એવોર્ડ સામે એવી દલીલ કરવામાં આવે કે આબિટ્રેટરને કોઈ ચોક્કસ વસ્તુ અંગે એવોર્ડ બનાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે તે સંદર્ભની બહાર હતું, તો આવી દલીલની સચોટતા ચકાસવાનો એકમાત્ર રસ્તો કરારને જોવાનો છે. અમારા મતે, આ મર્યાદિત હેતુ માટે કરાર જોવો એ પક્ષકારો દ્વારા રજૂ

કરાયેલા પુરાવાઓમાં જવું કે આર્બિટ્રેટરને એવોર્ડ બનાવવામાં જે કારણો વજન ધરાવે છે તેમાં જવું સમાન નથી."

૩૭. તારાપોર એન્ડ કો. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. [(૧૯૯૪) ૩ એસ.સી.સી. ૫૨૧] માં આ કોર્ટે ફરીથી વિચારણા કરી કે શું આર્બિટ્રેટરે કોન્ટ્રાક્ટરને વધારાની ચુકવણી આપવામાં તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે કે કેમ, ટેન્ડર નોટિસની શરતો હેઠળ કોન્ટ્રાક્ટર પર બંધનકર્તા વેતન સમિતિ દ્વારા વાજબી વેતનના દરોમાં વધારો અથવા સરકાર દ્વારા લઘુત્તમ વેતનમાં વૈધાનિક સુધારાને કારણે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા શ્રમને વધારાના વેતનની ચુકવણીને કારણે. સદર કેસમાં, કોર્ટે વિવાદો નક્કી કરવામાં આર્બિટ્રેટરના ગર્ભિત અને સ્પષ્ટ અધિકારક્ષેત્ર વચ્ચેના તફાવત પર વિચારણા કરી અને આર્બિટ્રેશન કલમનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, અવલોકન કર્યું:

કરાર સાથે સંબંધિત અથવા ઉદ્ભવતો અથવા કોઈપણ રીતે જોડાયેલ કોઈપણ વિવાદ આર્બિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત હોવો જોઈએ. એવું કહી શકાય નહીં કે ભરપાઈના પ્રશ્નમાં જવા માટે આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર અધિકારક્ષેત્રનો સ્પષ્ટ અભાવ હતો; શ્રેષ્ઠમાં તે કહી શકાય કે આર્બિટ્રેટરને દાવો મનોરંજન કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર ન હતો અને તેથી ગર્ભિત અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હતો.

૩૮. કોન્ટિનેન્ટલ કન્સ્ટ્રક્શન કો. [(૧૯૮૮) ૩ એસ.સી.સી. ૮૨ : (૧૯૮૮)

૩ એસ.સી.આર. ૧૦૩] અને તારાપોર એન્ડ કો. [(૧૯૮૪) ૨ એસ.સી.સી. ૬૮૦] માં નિર્ણયો પર વિચારણા કર્યા પછી આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે એસ્કેલેશન કલમનો અભાવ હોવાથી, તે એવો કેસ ન હતો જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચે કરાયેલા કરારની શરતોના આધારે, એવું ઠેરવી શકાય કે આર્બિટ્રેટર પાસે એવોર્ડ બનાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર નથી. કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે એવું ઠેરવી શકાય નહીં કે આર્બિટ્રેટર પાસે એવોર્ડ બનાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે હાથ પરના દાવાને મંજૂરી આપતી કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈનો અભાવ છે. કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૩૨, પેરા ૨૫)

"તે જોવાનું છે કે શું કરારની શરત જરૂરી ગર્ભિતતા દ્વારા દાવાની મનોરંજનને મંજૂરી આપે છે. તે કહી શકાય કે અમે શ્રી નરીમાનની વિશાળ દલીલ સ્વીકારતા નથી કે કરાર દ્વારા ખાસ કરીને જે બાકાત રાખવામાં આવ્યું નથી તે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા દાવાનો વિષય બની શકે છે. આવી દરખાસ્ત સંમત શરતો પર મજાક કરશે. પક્ષકારોને જે સંમત થયા હતા તેમાંથી વિચલિત થવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. અલબત્ત, જો કંઈક જે સંમત થયા હતા તેના અનિવાર્ય સાથી તરીકે વહે છે, તો કોર્ટે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારના ભાગ તરીકે તે પણ ધારી શકે છે."

૩૯. રેકૉર્ડ પરથી જાણવા મળેલ હકીકતોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે એવોર્ડ આર્બિટ્રેટરના અધિકારક્ષેત્રની બહાર ગણાવી શકાય નહીં જ્યાં સુધી વાજબી વેતનના દરોમાં વધારાને કારણે વધેલી ચુકવણીનો સંબંધ છે. અમારા

મતે, સદર નિષ્કર્ષ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને કરારની શરતોની મૂલવણી પર આધારિત છે. જોકે, કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું કે એવોર્ડનો જે ભાગ લઘુત્તમ વેતનમાં વધારા સાથે સંબંધિત છે તેને અધિકારક્ષેત્રમાં ગણવામાં આવશે નહીં અને અવલોકન કર્યું (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૩૩, પેરા ૨૮) "કહેવાની જરૂર નથી કે જો કોઈ આર્બિટ્રેટર અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે છે, તો તે ગેરવર્તન સમાન હશે".

૪૦. ટી.એન. ઇલેક્ટ્રીસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ બ્રિજ ટનલ કન્સ્ટ્રક્શન્સ [(૧૯૯૭) ૪ એસ.સી.સી. ૧૨૧] માં કોન્ટ્રાક્ટરે કરારના સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી કરવામાં આવેલા કામ માટે કોન્ટ્રાક્ટેડ દરો કરતા વધારે દરો પર દાવા ઉભા કર્યા હતા. તે દાવાઓ માટે, વિવાદ ઉભા કરવામાં આવ્યો હતો અને મેટર આર્બિટ્રેટરને સંદર્ભિત કરવામાં આવી હતી. સિવિલ કોર્ટે એવોર્ડને કોર્ટના નિયમ બનાવ્યો. હાઈકોર્ટે તેની પુષ્ટિ કરી. અપીલમાં, આ કોર્ટે એવોર્ડને બાજુ પર રાખ્યો અને વિવિધ દલીલોની ચર્ચા કરતી વખતે, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૧૩૪, પેરા ૨૫)

"જો આર્બિટ્રેટર કોઈ વિવાદનો નિર્ણય લે છે જે તેમના સંદર્ભના વ્યાપની બહાર છે અથવા સંદર્ભના વિષયની બહાર છે અથવા તેઓ સંદર્ભની શરતો અથવા આર્બિટ્રેશન કરાર અથવા કરારની શરતોની અવગણના કરીને એવોર્ડ બનાવે છે, તો તે સંદર્ભના વ્યાપની બહાર અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ હશે; તેઓ તે વિવાદને નિર્ણાયક રીતે નક્કી કરવા માટે પોતાને પહેરી શકતા નથી કારણ કે તે

અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ છે જે અંતે કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવાની જરૂર છે."

૪૧. ન્યૂ ઇન્ડિયા સિવિલ ઇન્સ્યુરન્સ (પી) લિ. વિરુદ્ધ ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન [(૧૯૯૭) ૧૧ એસ.સી.સી. ૭૫] માં આ કોર્ટે ફરીથી તે દલીલ પર વિચારણા કરી જેમાં આર્બિટ્રેટરે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં સમાવિષ્ટ વિશિષ્ટ જોગવાઈ/શરતની વિરુદ્ધ એવોર્ડ પસાર કર્યો છે. કોર્ટે આ રીતે અવલોકન કર્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૭૯, પેરા ૯)

"તે સ્વતઃસિદ્ધ છે કે આર્બિટ્રેટર કરારની રચના હોવાથી, કરારના ચાર ખૂણામાં કામ કરવું જોઈએ અને તેની બહાર મુસાફરી કરી શકતા નથી. ખાસ કરીને, તેઓ એવી કોઈ પણ રકમ આપી શકતા નથી જે કરારની શરતો દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હોય અથવા પ્રતિબંધિત હોય. આ કિસ્સામાં, પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર સ્પષ્ટપણે કહે છે કે બિલ્ટ-અપ વિસ્તાર માપવામાં, બાલ્કની વિસ્તારો બાકાત રાખવા જોઈએ. આર્બિટ્રેટર્સ સદર જોગવાઈની વિરુદ્ધ કામ કરી શક્યા ન હોત અને તે સંદર્ભમાં અપીલકર્તાને કોઈપણ રકમ આપી શક્યા ન હોત."

૪૨. ઉપર્યુક્ત ચુકાદાને એચ.પી. એસ.ઈ.બી. વિરુદ્ધ આર.જે. શાહ એન્ડ કો. [(૧૯૯૯) ૪ એસ.સી.સી. ૨૧૪] માં ગણવામાં આવ્યો હતો અને પેરા ૨૬ માં, કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૨૨૫)

"૨૬. આર્બિટ્રેટરે અધિકારક્ષેત્રના વધારામાં કામ કર્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા

માટે જે જોવાનું છે તે એ છે કે શું ફરિયાદી આબિટ્રેટર સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ વિવાદ અથવા દાવો ઉભા કરી શકે છે. જો જવાબ હકારાત્મક હોય તો તે સ્પષ્ટ છે કે આબિટ્રેટરને આવા દાવાની કાર્યવાહી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે. બીજી તરફ જો આબિટ્રેશન કલમ અથવા કરારની કોઈ વિશિષ્ટ શરત અથવા કાયદો ફરિયાદી દ્વારા ઉભા કરાયેલા વિવાદ પર નિર્ણય લેવા અથવા નિકાલ કરવા માટે આબિટ્રેટરને સત્તા આપતો નથી અથવા ચોક્કસ વિવાદ કે દાવો ઉભો કરવા પર કોઈ ખાસ પ્રતિબંધ છે, તો તેના સંબંધમાં આબિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલો કોઈપણ નિર્ણય સ્પષ્ટપણે અધિકારક્ષેત્રની બહાર હશે."

૪૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી અશોક એચ. દેસાઈએ પી.વી. સુબ્બા નાયડુ વિરુદ્ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ એ.પી. [(૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૪૦૭] ના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો. તે કેસમાં, આબિટ્રેટર દ્વારા નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો હતો. કોર્ટે ઠેરવ્યું કે આબિટ્રેશન કલમની શરતો ખૂબ જ વ્યાપક હતી, તેથી, કરારના પરિણામે ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદો આબિટ્રેશન કલમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે અને તમામ દાવાઓ ખાસ કરીને આબિટ્રેટરને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યા હતા અને આબિટ્રેટર સમક્ષ ઉભા કરવામાં આવ્યા હતા. તે સંજોગોમાં, કરારનું અર્થઘટન કરવાના હેતુથી કોર્ટે એવું કહેવાનો બોજ પોતાના પર લઈ શકતી ન હતી કે તે કરારની વિરુદ્ધ હતો અને તેથી અધિકારક્ષેત્રની બહાર હતો. ત્યારબાદ, કોર્ટે ચ. રામલિંગ રેડ્ડી વિરુદ્ધ

સુપરિન્ટેન્ડિંગ એન્જિનિયર [(૧૯૯૯) ૯ એસ.સી.સી. ૬૧૦ : (૧૯૯૪) ૫ સ્કેલ ૬૭] માં નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો અને અવલોકન કર્યું કે તે કેસમાં આબિટ્રેટરને કરારને ધ્યાનમાં રાખીને તેમને સંદર્ભિત દાવાઓ નક્કી કરવા માટે જરૂરી હતા. તેથી, તેમનો અધિકારક્ષેત્ર કરારની શરતો હેઠળ દાવાઓ નક્કી કરવા માટે ખાસ મર્યાદિત હતો પરંતુ કોર્ટ દ્વારા ગણવામાં આવેલા કેસમાં, કરારમાં એવી કોઈ કલમ ન હતી જે આબિટ્રેટરને આબિટ્રેટર સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા દાવાઓની તપાસ કરતા અટકાવે. ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાનમાં લેતા, અમારા મતે, આ ચુકાદાની પણ વર્તમાન કેસમાં કોઈ અસર પડશે નહીં, કારણ કે કરારમાં વધારાની રકમની ચુકવણી ન કરવા માટે કોઈપણ કારણોસર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધો અને જોગવાઈઓ છે. વર્તમાન કેસમાં, દરો કરાર હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા કામના ખાણકામ કામગીરીના ખર્ચમાં ઘટાડો કે વધારોને ધ્યાનમાં લીધા વિના અથવા અન્ય કોઈ કારણસર મજબૂત, નિશ્ચિત અને બંધનકર્તા રહેવાના હતા. કરાર સંયુક્ત દર માટે હતો અને તેમાં જોગવાઈ હતી કે આઈટમની કોઈપણ અન્ય કે વધુ ચુકવણી કોન્ટ્રાક્ટરને કંપની દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.”

૬૧. કોર્ટના નિયમ તરીકે એવોર્ડ બનાવવાની અને તેના વાંધાઓ સાથે વ્યવહાર કરવાના સિદ્ધાંતો, પેરા નં. ‘૪૪’ માં નીચે મુજબ છે:—

“૪૪. ઉપરોક્ત નિર્ણયોના સારાંશ પરથી, એવું કહી શકાય કે:

(એ) જ્યાં આબિટ્રેટર દ્વારા કોઈ કારણો આપવામાં આવ્યા નથી, ત્યાં કોર્ટ માટે

અનુમાન લગાવવું ખુદ્ધું નથી કે આબિટ્રેટરને તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે શું પ્રેરિત કર્યું હતું.

(બી) જ્યાં તે એવોર્ડની શરતો દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યાં આબિટ્રેટરે તેમના નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચવા માટે જે માનસિક પ્રક્રિયા અપનાવી છે તેની તપાસ કરવી કોર્ટ માટે ખુદ્ધી નથી.

(સી) જો આબિટ્રેટરે તેમના ન્યાયિક નિર્ણય માટે સબમિટ કરેલા વિવાદિત પ્રશ્ન પર તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં માત્ર હકીકત કે કાયદાની ભૂલ કરી હોય, તો કોર્ટ હસ્તક્ષેપ કરી શકતી નથી.

(ડી) જો કાયદાનો કોઈ વિશિષ્ટ પ્રશ્ન સંદર્ભિત ન હોય, તો તે પ્રશ્ન પર આબિટ્રેટરનો નિર્ણય અંતિમ નથી, ભલે તે તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં હોય અને ખરેખર તેમના માટે આકસ્મિક રીતે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે આવશ્યક હોય. એવા કિસ્સામાં જ્યાં પક્ષકારો દ્વારા આબિટ્રેટરના અધિકારક્ષેત્રને સ્પર્શતા કાયદાનો કોઈ વિશિષ્ટ પ્રશ્ન આબિટ્રેટરના નિર્ણય માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હતો, તો પક્ષકારો વચ્ચે સદર પ્રશ્ન પર આબિટ્રેટરનો નિષ્કર્ષ બંધનકર્તા હોઈ શકે છે.

(ઈ) નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડના કિસ્સામાં, કોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર મર્યાદિત છે. જો આબિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે તો એવોર્ડ બાજુ પર રાખી શકાય છે.

(એફ) આબિટ્રેટરે તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કર્યું છે કે કેમ તે શોધવા માટે, આબિટ્રેશન કલમ ધરાવતા પક્ષકારો વચ્ચેના કરારને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી

રહેશે. આબિટ્રેટર જેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે છે તે એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ કરતા અલગ આધાર છે.

(જી) આબિટ્રેટરે તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે જે જોવાનું છે તે એ છે કે શું ફરિયાદી આબિટ્રેટર સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ દાવો ઉભા કરી શકે છે. જો કરારમાં અથવા કાયદામાં કોઈ વિશિષ્ટ શરત હોય જે ફરિયાદી દ્વારા ઉભો કરાયેલ વિવાદ નક્કી કરવા માટે આબિટ્રેટરને પરવાનગી આપતી નથી અથવા સત્તા આપતી નથી અથવા કોઈ વિશિષ્ટ દાવાને ઉભો કરવા પર કરારમાં કોઈ ખાસ પ્રતિબંધ છે, તો આબિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલો એવોર્ડ અધિકારક્ષેત્રની બહાર હશે.

(એચ) સંદર્ભની શરતો અથવા આબિટ્રેશન કરાર અથવા કરારની શરતોની અવગણના કરીને આબિટ્રેટર દ્વારા કરવામાં આવેલો એવોર્ડ એ અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ હશે જે અંતે કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવાની જરૂર છે. તેઓ એવી કોઈ રકમ આપી શકતા નથી જે કરારની શરતો દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હોય અથવા પ્રતિબંધિત હોય. કરારમાં પક્ષકારો દ્વારા નિર્ધારિત કોઈ ખાસ પ્રતિબંધને કારણે, તે દાવો ઉભો કરી શકાયો નથી. ભલે તે ઉભો કરવામાં આવે અને વ્યાપક આબિટ્રેશન કલમને કારણે આબિટ્રેશન માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવે તો પણ આવી દાવાની રકમ આપી શકાતી નથી કારણ કે કરાર પક્ષકારો વચ્ચે બંધનકર્તા છે અને આબિટ્રેટરે કરાર મુજબ નિર્ણય લેવાનો છે. આ પાસું કોન્ટિનેન્ટલ કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. [(૧૯૮૮) ૩ એસ.સી.સી. ૮૨ : (૧૯૮૮) ૩

એસ.સી.આર. ૧૦૩] માં આલોપી પરશાદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા
[એ.આઈ.આર. ૧૯૬૦ એસ.સી. ૫૮૮ : (૧૯૬૦) ૨ એસ.સી.આર. ૭૯૩]
માંથી નીચે મુજબના પેસેજ પર આધાર રાખીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે:
(એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૮૮, પેરા ૫)

“ત્યાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કરાર માત્ર એટલા માટે નિષ્ફળ જતો
નથી કે જે સંજોગોમાં કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, તે બદલાઈ ગયા છે. કોન્ટ્રાક્ટ
એક્ટ કરારના પક્ષકારને તેના સ્પષ્ટ કરારોને અવગણવા માટે અને કરારના
પ્રદર્શન માટે અલગ-અલગ દરો પર વિચારણા ચૂકવણીનો દાવો કરવા માટે
સક્ષમ કરતું નથી, ઇક્વિટીની કેટલીક અસ્પષ્ટ દલીલ પર. એક્ઝિક્યુટરી કરારના
પક્ષકારોને ઘણીવાર, તેને અમલમાં મૂકવાની પ્રક્રિયામાં, ઘટનાઓના વળાંકનો
સામનો કરવો પડે છે જેની તેમણે બિલકુલ અપેક્ષા રાખી ન હતી, કિંમતોમાં
સંપૂર્ણ અસામાન્ય વધારો અથવા ઘટાડો, ચલણનું અચાનક અવમૂલ્યન,
અમલીકરણમાં અણધાર્યો અવરોધ, અથવા તેના જેવું કંઈક. કોર્ટેને માત્ર એટલા
માટે કરારના તેમના ભાગને પૂર્ણ કરવાની જવાબદારીમાંથી પક્ષકારને મુક્ત
કરવાની કોઈ સામાન્ય સ્વતંત્રતા નથી કે ઘટનાઓના બિનઅપેક્ષિત વળાંકને
કારણે, કરારનું પ્રદર્શન કંટાળાજનક બની શકે છે.”

(ઈ) આબિટ્રેટર મનસ્વી રીતે, અતાર્કિક રીતે, તરંગી રીતે અથવા કરારથી સ્વતંત્ર
રીતે કામ કરી શક્યા ન હોત. કરારમાંથી ઇરાદાપૂર્વકનો પ્રસ્થાન અથવા સભાન
અવગણના માત્ર તેમની સત્તાની અવગણના અથવા તેમના ભાગ પર ગેરવર્તનને

જ નહીં, પરંતુ તે mala fide કૃત્ય સમાન હોઈ શકે છે.

(જે) આર્બિટ્રેટર સમાધાનકારી નથી અને જે વાજબી અને વ્યાજબી લાગે છે તે કરવા માટે કાયદાને અવગણી શકે નહીં અથવા તેને ખોટી રીતે લાગુ કરી શકે નહીં; આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો દ્વારા કાયદા અનુસાર વિવાદોનો નિર્ણય લેવા માટે પસંદ કરાયેલ ટ્રિબ્યુનલ છે.”

૬૨. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતો લાગુ કરતા, સદર કેસની હકીકતોમાં, તેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે આર્બિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડ પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અને પ્રતિબંધોની વિરુદ્ધ હતો. કરારની કલમો ‘૧૭’ અને ‘૧૮’ ના અર્થઘટનનો કોઈ પ્રશ્ન ન હતો કારણ કે સદર કલમોની ભાષા સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ હતી. કોન્ટ્રાક્ટરે પણ આવા દાવાઓની માંગણી કરનારા તેના પત્રમાં સ્વીકાર્યું હતું કે કરાર એ સ્પષ્ટ સમજણ સાથે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યો હતો કે કરાર હેઠળનો દર મજબૂત અને અંતિમ હતો અને ડીઝલના કિસ્સામાં સિવાય દરમાં કોઈ વધારો આપવામાં આવશે નહીં. તેથી, તેને અવગણીને, આર્બિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર ગયા હતા. તે કરારમાંથી ઇરાદાપૂર્વકનો પ્રસ્થાન હતો. તેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે આર્બિટ્રેટરનો સંદર્ભ સંપૂર્ણપણે પક્ષકારો વચ્ચેના કરાર પર આધારિત હતો અને આર્બિટ્રેટરે તેમના વચગાળાના એવોર્ડમાં જણાવ્યું હતું કે તેમને કરારમાંથી ઉદ્ભવતા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોનો નિર્ણય લેવા માટે નિયુક્ત કરવામાં

આવ્યા હતા. આબિટ્રેટરને કોઈ વિશિષ્ટ મુદ્દો સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો ન હતો જે આબિટ્રેટરને કરારની શરતોની બહાર જવાની સત્તા આપે. આબિટ્રેટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડ, તેથી, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ આબિટ્રેટરના અધિકારક્ષેત્ર કરતા વધારે હોવાથી ગેરકાનૂની હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું.

૬૩. સામાવાળા દ્વારા રજૂ કરાયેલ આગામી નિર્ણય ફેરો કોંક્રિટ કન્સ્ટ્રક્શન (પી) લિ. છે, જે આબિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ના શાસન સાથે સંબંધિત છે. તેમાં જણાવેલ એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ ના વ્યાપ પરના સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે:—

“૧૮. એક્ટની કલમ ૩૦ અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે એવોર્ડ એ આધારે બાજુ પર રાખી શકાય છે કે આબિટ્રેટરે પોતાનું અથવા કાર્યવાહીનું ગેરવર્તન કર્યું છે, અથવા એવોર્ડ અયોગ્ય રીતે મેળવવામાં આવ્યો છે અથવા અન્યથા અમાન્ય છે. એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ, એ કલમ ૩૦ હેઠળ એવોર્ડ બાજુ પર રાખવા માટે અથવા એક્ટની કલમ ૧૬(૧)(સી) હેઠળ આબિટ્રેટરને એવોર્ડ રિમીટ કરવા માટેનો આધાર છે.

૧૯. ચેમ્પસી ભારા એન્ડ કો. વિરુદ્ધ જીવરાજ બધૂ સ્પીગ. એન્ડ ડબલ્યુ.જી. કો. લિ. [(૧૯૨૨-૨૩) ૫૦ આઈ.એ. ૩૨૪ : એ.આઈ.આર. ૧૯૨૩ પી.સી. ૬૬] માં પ્રિવિ કાઉન્સિલે “એવોર્ડ પર કાયદાની ભૂલ” શબ્દને આ રીતે સમજાવ્યો હતો: (આઈ.એ. પૃષ્ઠ ૩૩૧)

“... એવોર્ડ પર કાયદાની ભૂલનો અર્થ છે ... કે તમે એવોર્ડમાં અથવા વાસ્તવમાં તેમાં સામેલ દસ્તાવેજમાં શોધી શકો છો, જેમ કે, આર્બિટ્રેટર દ્વારા તેમના નિર્ણય માટેના કારણો જણાવતી નોટ, કોઈ કાનૂની દરખાસ્ત જે એવોર્ડનો આધાર છે અને જેને તમે પછી કહી શકો છો કે તે ભૂલભરેલી છે.”

૨૦. તે સુસ્થાપિત હતું કે આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ હેઠળ, આર્બિટ્રેટર ખોટા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે અથવા હકીકતો સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છે તે આધારે એવોર્ડને પડકારવા માટે ખુલ્લો ન હતો, કારણ કે કાયદા હેઠળ, આર્બિટ્રેટરને પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના અંતિમ આર્બિટર બનાવવામાં આવે છે. એવોર્ડ સામેના પડકાર પર વિચાર કરતી વખતે, કોર્ટ એવોર્ડ સામે અપીલ તરીકે બેસશે નહીં કે હકીકતો અને સંજોગો પર પ્રશ્ન હેઠળનો એવોર્ડ બનાવી શકાયો હોત કે કેમ તે શોધવા માટે પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરશે નહીં. જ્યારે આર્બિટ્રેટર વિરુદ્ધ નૈતિક ગેરવર્તનના આક્ષેપ નથી, અને જ્યારે આર્બિટ્રેશનને સુપરસીડ કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યારે હુમલાના માત્ર બે જ કારણો હતા. પ્રથમ એ હતું કે એવોર્ડ બનાવવામાં આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર કાનૂની ગેરવર્તન હતું. બીજું એ હતું કે એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ હતી.

૨૧. આ કોર્ટે સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ પુરી કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. [(૧૯૯૪) ૬ એસ.સી.સી. ૪૮૫] માં ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ સંબંધિત સિદ્ધાંતો સમજાવ્યા હતા: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૦૨-૦૩, પેરા ૩૧)

“૩૧. ... તેવી જ રીતે, આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલ એવોર્ડ આર્બિટ્રેશન

એક્ટની ઘણી જોગવાઈઓના પરિમાણોમાં પડકાર માટે ખુલ્લો છે. આર્બિટ્રેટર પક્ષકારોની પસંદગીના જજ હોવાથી, અને મોટાભાગે, ઓછી કે કોઈ કાનૂની પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતી વ્યક્તિ હોવાથી, એવોર્ડ દ્વારા આર્બિટ્રેશન દ્વારા વિવાદોનો નિકાલ માત્ર આર્બિટ્રેશન એક્ટની ઘણી જોગવાઈઓના મર્યાદિત વ્યાપમાં પડકારી શકાય છે અને ધારાસભાએ તેની શાણપણમાં આર્બિટ્રેશન એક્ટમાં એવોર્ડ સામે પડકારના વ્યાપ અને પરિધને મર્યાદિત કર્યો છે. દાયકાઓથી, ન્યાયિક નિર્ણયોએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત આવા પડકારના પરિમાણો સૂચવ્યા છે. મોટાભાગે કોર્ટોએ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના ખોટા મૂલ્યાંકન અને ખોટી રીતે વાંચવાના આધારે કાયદા અને હકીકતની ભૂલને કારણે આર્બિટ્રેશન એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપને નામંજૂર કર્યો છે અને એવોર્ડને શક્ય તેટલી હદ સુધી જાળવી રાખવા માટે ચોક્કસ ઝુકાવ બતાવ્યો છે. તાજેતરના સમયમાં, આર્બિટ્રેટર દ્વારા એવોર્ડને આધારે કાયદા અને હકીકતમાં ભૂલને અગાઉ માણવામાં આવેલી વ્યાપક પ્રતિરક્ષા આપવામાં આવી નથી, આર્બિટ્રેટરના 'કાનૂની ગેરવર્તન' ના આચાર અને અર્થને વિસ્તૃત કરીને જેથી આર્બિટ્રેટર દ્વારા એવોર્ડ ન્યાયના ગંભીર ગેરવર્તનને પ્રોત્સાહન ન આપે અને તે આર્બિટ્રેશનના પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના નિષ્પક્ષ નિર્ણયની મજાક ન બની જાય. ચોક્કસપણે ઉપરોક્ત કારણોસર, કાયદાની ખોટી એપ્લિકેશન જે એવોર્ડનો આધાર છે અને હકીકતોના અયોગ્ય અને ખોટા નિષ્કર્ષ, જે નજીકની અને આંતરિક તપાસ વિના, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર સ્પષ્ટપણે દર્શાવી શકાય છે, તેને કાયદાકીય

ગેરવર્તન તરીકે યોગ્ય રીતે ગણવામાં આવ્યા છે જે એવોર્ડને અમાન્ય બનાવે છે. તે જરૂરી છે, જોકે, સાવધાનીની નોંધ લેવી કે આર્બિટ્રેશનમાં પક્ષકારને ન્યાય આપવાની ચિંતામાં, કોર્ટે એવોર્ડમાં પુરાવાનું આંતરિક રીતે નજીકની તપાસ સાથે પુનઃમૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ નહીં કે આર્બિટ્રેટર દ્વારા કેટલીક હકીકતો પરથી દોરવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ, કોર્ટની સમજ મુજબ, ભૂલભરેલું છે. સત્તાનો આવો ઉપયોગ જે હકીકતના નિષ્કર્ષને ઉલટાવવાની સત્તા સાથે અપીલ કોર્ટ દ્વારા કરી શકાય છે, તે આર્બિટ્રેશન એક્ટ હેઠળ એવોર્ડના પડકારના વ્યાપ અને પરિધથી અલગ છે. જ્યાં એવોર્ડ પર અસર કરતી હકીકતોના નિષ્કર્ષની ભૂલ સ્પષ્ટ છે અને વિવિધ સંભવિત ઢ્રષ્ટિકોણોને કાળજીપૂર્વક તોલવાની જરૂરિયાત વિના સરળતાથી દર્શાવી શકાય છે, ત્યાં હકીકતના ભૂલભરેલા નિષ્કર્ષ પર આધારિત એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ માન્ય છે. તેવી જ રીતે, જો કોઈ એવોર્ડ કાયદાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને આધારિત હોય જે સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું હોય, અને આવા ભૂલભરેલા કાનૂની સિદ્ધાંતની એપ્લિકેશન સિવાય, એવોર્ડ બનાવી શકાયો ન હોત, તો આવા એવોર્ડને એવું ઠેરવીને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે કે આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર કાનૂની ગેરવર્તન થયું છે. અંતિમ વિશ્લેષણમાં, તે કાયદા અને હકીકતની ભૂલની પરવાનગીપાત્ર મર્યાદા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી સરળતાથી દર્શાવી શકાય તેવા સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલા નિષ્કર્ષ અને એવોર્ડનો આધાર બનતા કાયદાના સિદ્ધાંતની એપ્લિકેશન જે સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું છે તેની વચ્ચે સંતુલનનો પ્રશ્ન છે.”

૬૪. જૂના આર્બિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ કોર્ટના હસ્તક્ષેપના મુદ્દાને લગતો એપેક્સ કોર્ટનો વધુ એક નિર્ણય ઇસ્પાત એન્જિનિયરિંગ એન્ડ ફાઉન્ડ્રી વર્ક્સ, બી.એસ. સિટી, બોકારો વિરુદ્ધ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિ., બી. એસ. સિટી, બોકારો ના કેસમાં છે. સદર કેસમાં, પડકાર અમ્પાયરના એવોર્ડ સામે હતો, જે સ્પષ્ટપણે નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ હતો અને ૧૯૪૦ ના એક્ટની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ વાંધો નામંજૂર કરીને કોર્ટનો નિયમ બનાવવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે, અપીલમાં, એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ ની કલમ (એ) ની શરતોમાં તેને અમાન્ય ઠેરવીને એવોર્ડ બાજુ પર રાખ્યો હતો.

૬૫. એપેક્સ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે કલમ ૩૦ તેની કામગીરીમાં પ્રતિબંધિત છે, કારણ કે, કલમના મુખ્ય ભાગમાં "કરશે" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કોર્ટ માટે ફરજિયાત બનાવે છે કે આર્બિટ્રેટરના એવોર્ડને તેના (એ) થી (સી) સુધીની કલમોમાં જણાવેલ કારણો સિવાય બાજુ પર રાખવામાં આવશે નહીં. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ વિશિષ્ટ કલમોનો માત્ર એવોર્ડને બાજુ પર રાખવાની બાબતમાં આશરો લઈ શકાય છે.

૬૬. વધુમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કોર્ટ દ્વારા પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન

માન્ય નથી અને એવોર્ડમાં કોઈ કારણ ન હોવાની સ્થિતિમાં, કોર્ટના હસ્તક્ષેપનો પ્રશ્ન બિલકુલ ઉદ્ભવશે નહીં, સિવાય કે એવોર્ડમાં કુલ અતાર્કિકતા હોય અથવા નિર્ણય કાયદાના ખોટા પ્રસ્તાવ પર આધારિત હોય. જો કાયદાના પ્રશ્ન પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો કોર્ટ આબિટ્રેટરના એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ન્યાયી ઠરશે નહીં જો લેવામાં આવેલ દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય.

૬૭. લોર્ડ ડુનેડિન દ્વારા ચેમ્પસી ભારા એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ જીવરાજ બહુ સ્પિનિંગ એન્ડ વિવિંગ કંપની લિ. માં અવલોકન, જે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ બુંગો સ્ટીલ ફર્નિચર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ માં એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું, તેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૪૦ ના એક્ટની યોજના હેઠળ, આબિટ્રેટરે કાયદાની ભૂલ કરી છે કે કેમ તે શોધવાના હેતુ માટે કોર્ટ પાસે કેસના ગુણદોષની તપાસ કરવાનો અથવા રેકૉર્ડમાં દસ્તાવેજ કે મૌખિક પુરાવાઓની તપાસ કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતું. કોર્ટ હકીકતમાં, તેનું પોતાનું મૂલ્યાંકન બદલી શકતી નથી અને તે નિષ્કર્ષ પર આવી શકતી નથી કે આબિટ્રેટરે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની વિરુદ્ધ કામ કર્યું છે.

૬૮. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે આબિટ્રેટરનો એવોર્ડ સામાન્ય રીતે અંતિમ અને નિર્ણાયક હોય છે સિવાય કે કરારમાં જ વિરોધી ઈરાદો જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય અને સિવિલ કોર્ટો આબિટ્રેટરના નિર્ણય પર સ્પષ્ટ સત્તાનો ઉપયોગ

કરી શકતી નથી, યોગ્ય કે ખોટું, સિવાય કે એવોર્ડ પર કાયદાની ભૂલ હોય અથવા એવી ઘટનામાં, એવોર્ડ પોતે અથવા તેમાં ખરેખર સામેલ દસ્તાવેજમાં જે એવોર્ડનો આધાર છે તે કાનૂની દરખાસ્ત પર હોવાનું જણાય છે, જે ભૂલભરેલું છે.

૬૯. સદર કેસની હકીકતોમાં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે રેકૉર્ડ પર એવો કોઈ પુરાવો નથી કે અમ્પાયરે તેમના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગ્યું હતું અથવા કરારની બહાર મુસાફરી કરી હતી અને, તેથી, કોર્ટે વાંધાનું મનોરંજન કરવું જોઈતું ન હતું અને એવોર્ડ બાજુ પર રાખવો જોઈતો ન હતો.

૭૦. વ્યાજની એવોર્ડના પાસા પર, પ્રી-રેફરન્સ, પેન્ડેન્ટ લાઈટ તેમજ ભવિષ્યના વ્યાજ માટે, આપણે ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ એપેક્સ કોર્ટના બે મહત્વપૂર્ણ પાંચ જજ બેંચના નિર્ણયો નોંધી શકીએ છીએ.

૭૧. ઇરિગેશન ડિપાર્ટમેન્ટ, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઓરિસ્સા માં, એપેક્સ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર વ્યાજ આપવાની મનાઈ કરતો નથી અને જ્યાં પક્ષકાર વ્યાજનો દાવો કરે છે અને તે વિવાદ આબિટ્રેટરને સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેમની પાસે પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપવાની સત્તા હશે. આ કારણ છે કે આવા કિસ્સામાં એવું ધારવું જોઈએ કે વ્યાજ પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની ગર્ભિત શરત હતી અને તેથી જ્યારે પક્ષકારો તેમના તમામ વિવાદો સંદર્ભિત કરે છે —

અથવા વ્યાજ અંગેનો વિવાદ આબિટ્રેટરને સંદર્ભિત કરે છે, ત્યારે તેમની પાસે વ્યાજ આપવાની સત્તા હશે. આનો અર્થ એ નથી કે દરેક કિસ્સામાં આબિટ્રેટરે ફરજિયાતપણે પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપવું જોઈએ. ન્યાયના અંતને ધ્યાનમાં રાખીને, કેસની તમામ હકીકતો અને સંજોગોના પ્રકાશમાં વ્યાયામ કરવાની તે તેમના વિવેકાધિકારની બાબત છે.

૭૨. એકિઝક્યુટિવ એન્જિનિયર, ધેંકનાલ માઈનર ઇરિગેશન ડિવિઝન વિરુદ્ધ એન.સી. બુધારાજ ની પાંચ જજ બેંચના બીજા નિર્ણયમાં, ત્રણ જજોની બહુમતી દ્વારા, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી આબિટ્રેશન કરારમાં કરાર હેઠળ બાકી રકમ પર વ્યાજના દાવાને મનોરંજન કરવા માટે આબિટ્રેટરના અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખવા માટે કંઈ નથી, અથવા કરાર હેઠળ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર વ્યાજ દાવો કરવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી, ત્યાં સુધી ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ આબિટ્રેટરને તમામ સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી, માત્ર એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૨૯ ને આધીન, જેના હેઠળ કોર્ટને વ્યાજ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. પૂર્વ-સંદર્ભ સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવાની સત્તા જ્યારે આવું વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર બને છે અને બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર તરીકે આપવામાં આવેલી રકમના આનુષંગિક અથવા આકસ્મિક તરીકે આપવામાં આવે છે, તે કાયદેસર રીતે હકદાર વ્યક્તિને આવી રકમના ઉપયોગથી વંચિત રાખવાને ધ્યાનમાં લેતા, તે વાજબી ગણવામાં

આવશે.

૭૩. આમ, તે ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કોર્ટની દરમિયાનગીરી સાથે અથવા વગર નિમણૂક કરાયેલ આર્બિટ્રેટર પાસે, પૂર્વ-સંદર્ભ સમયગાળા માટે, બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર વ્યાજ આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે, કરારમાં કોઈ વિશિષ્ટ શરત અથવા પ્રતિબંધના અભાવમાં, આવા વ્યાજનો દાવો કરવા અથવા આપવા માટે.

૭૪. રિલાયન્સ સેલ્યુલોઝ પ્રોડક્ટ્સ લિ. માં તાજેતરના નિર્ણયમાં, એપેક્સ કોર્ટે, ૧૯૯૨ માં ઉપરોક્ત પાંચ જજોની બેંચથી શરૂ કરીને, ૨૦૧૭ માં એમ્બિકા કન્સ્ટ્રક્શન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા સુધીના નિર્ણયોની લાંબી લાઇનને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ઠેરવ્યું છે કે:—

“૨૪. ...૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ, આર્બિટ્રેટર પાસે ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૭૮ હેઠળ પૂર્વ-સંદર્ભ વ્યાજ તેમજ પેન્ડેન્ટ લાઇટ અને ભવિષ્યનું વ્યાજ આપવાની સત્તા છે. જોકે, તેઓ માત્ર એ હકીકત દ્વારા મર્યાદિત છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં પૂર્વ-સંદર્ભ અને / અથવા પેન્ડેન્ટ લાઇટ વ્યાજની એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોઈ શકે છે. ...આ કોર્ટે વ્યાજની ચૂકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકતી કલમો પર નારાજગી વ્યક્ત કરી છે. ...તેથી, જ્યાં સુધી વ્યાજની ચૂકવણી પર સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ ન હોય જે આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપી શકાય, કલમો જે આર્બિટ્રેટર્સ

સમક્ષ દાવાઓનો ઉલ્લેખ કરતી નથી, તે આબિટ્રેટરને પૂર્વ-સંદર્ભ અથવા પેન્ટેન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપતા રોકી શકતી નથી.”

૭૫. ફેરો કોઈકિટ કન્સ્ટ્રક્શન (પી) લિ. માં, એપેક્સ કોર્ટે ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ’ ૧૯૭૮ અમલમાં આવ્યા પછી વ્યાજની એવોર્ડ અંગેની સ્થિતિ પર વિચારણા કરી અને જણાવ્યું કે:—

“૬૫. ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૭૮ અમલમાં આવ્યા પછી વ્યાજની એવોર્ડ અંગેની સ્થિતિ નીચે મુજબ જણાવી શકાય:

(એ) જ્યાં કોઈપણ દેવા અથવા નુકસાન પર વ્યાજ માટે કોઈપણ કરારમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, ત્યાં આવા કરાર અનુસાર વ્યાજ ચૂકવવામાં આવશે.

(બી) જ્યાં કોઈપણ દેવા અથવા નુકસાન પર વ્યાજની ચુકવણી કરાર દ્વારા સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત છે, ત્યાં કોઈ વ્યાજ આપવામાં આવશે નહીં.

(સી) જ્યાં કરારમાં કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ નથી અને જ્યાં વ્યાજની ચુકવણી માટે કોઈ જોગવાઈ પણ નથી, ત્યાં ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૩ ના સિદ્ધાંતો દાવો પહેલા અથવા પૂર્વ-સંદર્ભ સમયગાળાના સંદર્ભમાં લાગુ થશે અને પરિણામે વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે:

(i) જ્યાં કાર્યવાહી કોઈ લેખિત સાધન દ્વારા ચોક્કસ સમયે ચૂકવવાપાત્ર દેવા (નિર્ધારિત રકમ) સાથે સંબંધિત હોય, તો જે તારીખે દેવું ચૂકવવાપાત્ર છે તે તારીખથી કાર્યવાહીની સંસ્થાની તારીખ સુધી;

(ii) જ્યાં કાર્યવાહી નુકસાનની વસૂલાત માટે અથવા દેવાની વસૂલાત માટે છે જે ચોક્કસ સમયે ચૂકવવાપાત્ર નથી, તો દાવો કરનાર વ્યક્તિ દ્વારા દાવો કરવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિને આપેલ લેખિત નોટિસમાં જણાવ્યા મુજબની તારીખથી, કે વ્યાજનો દાવો કરવામાં આવશે, કાર્યવાહીની સંસ્થાની તારીખ સુધી.

(ડી) પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજની ચુકવણી (કાર્યવાહીની સંસ્થાની તારીખથી હુકમનામાની તારીખ સુધી) અને ભવિષ્યનું વ્યાજ (હુકમનામાની તારીખથી ચુકવણીની તારીખ સુધી) ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૭૮ ની જોગવાઈઓ દ્વારા નહીં પરંતુ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ ની કલમ ૩૪ ની જોગવાઈઓ અથવા આર્બિટ્રેશન સંચાલિત કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવશે.”

૭૬. અમે વર્તમાન કેસમાં માત્ર આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ સાથે સંબંધિત છીએ. એસોસિયેટ બિલ્ડર્સ માં અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૯૬ પૂર્વ-૨૦૧૫ સુધારા શાસન અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી.

૭૭. ઉપર નોંધાયેલા નિર્ણયોના સારાંશ પરથી, આર્બિટ્રેશન એક્ટ’ ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ હસ્તક્ષેપના વ્યાપ પર કાયદાની સ્થિતિ નીચે મુજબ છે:—

i. આર્બિટ્રેટર દ્વારા તેમના ન્યાયિક નિર્ણય માટે સબમિટ કરેલા વિવાદિત પ્રશ્ન

પર તેમના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં માત્ર હકીકત કે કાયદાની ભૂલ કરવામાં આવી હોય, તો તે કોર્ટ માટે હસ્તક્ષેપનો આધાર બની શકતો નથી.

ii. જો આર્બિટ્રેટર તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે તો એવોર્ડ બાજુ પર રાખી શકાય છે, અને આર્બિટ્રેટરે તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કર્યું છે કે કેમ તે શોધવા માટે આર્બિટ્રેશન કલમ ધરાવતા પક્ષકારો વચ્ચેના કરારને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી રહેશે.

iii. શું જોવાનું છે કે શું ફરિયાદી આર્બિટ્રેટર સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ દાવો ઉભા કરી શકે છે, અને જો કરારમાં અથવા કાયદામાં કોઈ વિશિષ્ટ શરત હોય જે ફરિયાદી દ્વારા ઉભા કરાયેલ વિવાદ નક્કી કરવા માટે આર્બિટ્રેટરને પરવાનગી આપતી નથી અથવા સત્તા આપતી નથી, અથવા કોઈ વિશિષ્ટ દાવાને ઉભો કરવા પર કરારમાં કોઈ ખાસ પ્રતિબંધ છે.

iv. સંદર્ભની શરતો અથવા આર્બિટ્રેશન કરાર અથવા કરારની શરતોની અવગણના કરીને આર્બિટ્રેટર દ્વારા કરવામાં આવેલો એવોર્ડ એ અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ ગણાશે.

v. કાયદાની અથવા કરારની જોગવાઈઓની સભાન અવગણના જેમાંથી આર્બિટ્રેટર તેમની સત્તા નકારે છે તે એવોર્ડને ક્ષતિગ્રસ્ત કરે છે. તે સ્વતઃસિદ્ધ છે કે આર્બિટ્રેટર કરારની રચના હોવાથી, કરારના ચાર ખૂણામાં કામ કરવું જોઈએ અને તેની બહાર મુસાફરી કરી શકતા નથી.

vi. આર્બિટ્રેટર સમાધાનકારી નથી અને જે વાજબી અને વ્યાજબી લાગે છે તે

કરવા માટે કાયદાને અવગણી શકે નહીં અથવા તેને ખોટી રીતે લાગુ કરી શકે નહીં; આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો દ્વારા કાયદા અનુસાર વિવાદોનો નિર્ણય લેવા માટે પસંદ કરાયેલ ટ્રિબ્યુનલ છે.

vii. આર્બિટ્રેટર જે તેમના અધિકારક્ષેત્રની બહાર કામ કરે છે અથવા કરારની બહાર મુસાફરી કરે છે, તે એવોર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ કરતા અલગ આધાર છે.

viii. ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ, એવોર્ડ આ આધારે પડકાર માટે ખુલ્લો ન હતો કે આર્બિટ્રેટર ખોટા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે અથવા હકીકતો સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, કારણ કે કાયદા હેઠળ આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોના "અંતિમ આર્બિટર" છે.

ix. આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલ એવોર્ડ ૧૯૪૦ ના એક્ટની કલમ ૩૦ ના પરિમાણોમાં પડકાર માટે ખુલ્લો હતો.

x. માત્ર જ્યાં એવોર્ડ પર અસર કરતી હકીકતોના નિષ્કર્ષની ભૂલ સ્પષ્ટ છે અને વિવિધ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણોને કાળજીપૂર્વક તોલવાની જરૂરિયાત વિના સરળતાથી દર્શાવી શકાય છે, ત્યાં હકીકતના ભૂલભરેલા નિષ્કર્ષ પર આધારિત એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ માન્ય છે. તેવી જ રીતે, જો કોઈ એવોર્ડ કાયદાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને આધારિત હોય જે સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું હોય, તો આવા એવોર્ડને એવું ઠેરવીને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે કે આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર કાનૂની ગેરવર્તન થયું છે.

xi. ૧૯૪૦ ના એક્ટ હેઠળ હસ્તક્ષેપના સિદ્ધાંતો સમજાવતા, સ્ટેટ ઓફ

રાજસ્થાન વિરુદ્ધ પુરી કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. માં, કોર્ટોના અભિગમમાં ફેરફારને ધ્યાનમાં લેતા, તે નોંધવામાં આવ્યું હતું કે તાજેતરના સમયમાં, એવોર્ડને આધારે કાયદા અને હકીકતમાં ભૂલને અગાઉ માણવામાં આવેલી વ્યાપક પ્રતિરક્ષા આપવામાં આવી નથી, આર્બિટ્રેટરના ‘કાનૂની ગેરવર્તન’ ના આચાર અને અર્થને વિસ્તૃત કરીને જેથી આર્બિટ્રેટર દ્વારા એવોર્ડ ન્યાયના ગંભીર ગેરવર્તનને પ્રોત્સાહન ન આપે અને તે આર્બિટ્રેશનના પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના નિષ્પક્ષ નિર્ણયની મજાક ન બની જાય.

xii. તેમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ચોક્કસપણે ઉપરોક્ત કારણોસર, કાયદાની ખોટી એપ્લિકેશન જે એવોર્ડનો આધાર છે અને હકીકતોના અયોગ્ય અને ખોટા નિષ્કર્ષ, જે નજીકની અને આંતરિક તપાસ વિના, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર સ્પષ્ટપણે દર્શાવી શકાય છે, તેને કાયદાકીય ગેરવર્તન તરીકે યોગ્ય રીતે ગણવામાં આવ્યા છે જે એવોર્ડને અમાન્ય બનાવે છે. જોકે, આમ ઠેરવતા, એપેક્સ કોર્ટે સાવધાનીની નોંધ લીધી છે કે આર્બિટ્રેશનમાં પક્ષકારને ન્યાય આપવાની ચિંતામાં, કોર્ટે એવોર્ડમાં પુરાવાનું આંતરિક રીતે નજીકની તપાસ સાથે પુનઃમૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ નહીં કે આર્બિટ્રેટર દ્વારા કેટલીક હકીકતો પરથી દોરવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ, કોર્ટની સમજ મુજબ, ભૂલભરેલું છે.

xiii. અંતિમ વિશ્લેષણમાં, તે કાયદા અને હકીકતની ભૂલની પરવાનગીપાત્ર મર્યાદા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી સરળતાથી દર્શાવી શકાય તેવા સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલા નિષ્કર્ષ અને એવોર્ડનો આધાર બનતા કાયદાના

સિદ્ધાંતની એપ્લિકેશન જે સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું છે તેની વચ્ચે સંતુલનનો પ્રશ્ન છે.

૭૮. ઉપરોક્ત કાનૂની સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન કેસમાં પાછા ફરતા, જ્યારે આપણે સબ-કરારની શરતો જોઈએ છીએ, ત્યારે તે સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે લિક્વિડેટેડ ડેમેજ, મુખ્ય કરારમાં પૂરી પાડ્યા મુજબ એસોસિયેટ એટલે કે ફરિયાદી – સામાવાળા ના ડિફોલ્ટને કારણે લાદવામાં આવશે. સબ-કરારમાં એસોસિયેટ, એટલે કે સામાવાળા, એ અપીલકર્તા દ્વારા તેની રોકડની પ્રાપ્તિને કારણે અપીલકર્તાને પૂરી પાડવામાં આવેલી પર્ફોર્મન્સ ગેરંટી તરફ ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમનો દાવો કર્યો છે. જોકે, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અમારી સમક્ષ દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે સામાવાળા – ફરિયાદીએ યોગ્ય ખંત સાથે કામ આગળ વધાર્યું ન હતું અને ૧૯૯૧ ના વર્ષમાં અપીલકર્તા દ્વારા કામની ધીમી પ્રગતિ વિશે ફરિયાદીને યાદ અપાવતા સંદેશાવ્યવહાર મોકલવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ હકીકત એ છે કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરના નિષ્કર્ષને કોઈ પડકાર નથી કે અપીલકર્તાએ બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવતા પહેલા ફરિયાદીને કોઈ શો-કોઝ નોટિસ આપી ન હતી અને સબ-કરાર સામાવાળા – ફરિયાદીના ભાગ પર કોઈપણ આક્ષેપિત ડિફોલ્ટને કારણે સમાપ્ત થયો ન હતો, પરંતુ સંપૂર્ણપણે એમ્પ્લોયર / ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. દ્વારા મુખ્ય કરારની સમાપ્તિને કારણે થયો હતો.

૭૯. સબ-કરારની વિશિષ્ટ કલમ ‘૧૭’ ને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતો કે અપીલકર્તા સામાવાળા ફરિયાદીને બોલાવ્યા વિના અને તેના ભાગ પર ડિફોલ્ટની જાણ કર્યા વિના બેંક ગેરંટી રોકડમાં મેળવવા માટે હકદાર હતા, તે સ્વીકારી શકાય નહીં. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા નોંધવામાં આવેલી સંતોષ કે સામાવાળા દ્વારા બેંક ગેરંટીની રોકડની ખાતરી આપતા કોઈ કારણો અસ્તિત્વમાં ન હતા, તેને રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ ભૂલ તરીકે કહી શકાય નહીં જે હસ્તક્ષેપની માંગણી કરે.

૮૦. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત કે સબ-કરાર એ મુખ્ય કરારનો બેક ટુ બેક કરાર હોવાથી, મુખ્ય કરારની માત્ર આપમેળે સમાપ્તિ દ્વારા, અપીલકર્તા સામાવાળા ફરિયાદી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટીનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર હતા, મુખ્ય કરાર હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી બેંક ગેરંટી એમ્પ્લોયર / ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. દ્વારા રોકડમાં મેળવવામાં આવી હતી, તે સંપૂર્ણપણે ગેરસમજભર્યું છે.

૮૧. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે યોગ્ય રીતે ઠેરવ્યું છે કે મુખ્ય કરાર હેઠળ ગુજરાત રાજ્ય ગુજરાત પી.ડબલ્યુ.ડી. દ્વારા અપીલકર્તાની બેંક ગેરંટીની રોકડની રકમ સામાવાળા – ફરિયાદી દ્વારા અપીલકર્તા પાસે જમા કરાવેલી સબ-કરાર હેઠળ

પર્ફોર્મન્સ ગેરંટી તરફની બેંક ગેરંટીની રોકડ સાથે જોડી શકાય નહીં.

૮૨. વાદગ્રસ્ત એવોર્ડ હકીકત કે કાયદાની કોઈ ભૂલથી પીડાતો હોવાનું કહી શકાય નહીં જે સ્પષ્ટ માનવામાં આવે અથવા આર્બિટ્રેટરના ભાગ પર કાનૂની ગેરવર્તનને સમાન હોય જે એવોર્ડને પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અમાન્ય બનાવે. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા કરારની શરતોની બહાર મુસાફરી કરીને એવોર્ડ આપવામાં અધિકારક્ષેત્રની કોઈ હકીકત કે કાયદાની ભૂલ થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં. આર્બિટ્રેટર પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદના "અંતિમ આર્બિટર" હોવાથી, આર્બિટ્રેટર દ્વારા કરવામાં આવેલ ન્યાયિક નિર્ણયમાં ભૂલ શોધવા માટે વૈકલ્પિક દ્રષ્ટિકોણ બનાવીને એવોર્ડ સામે અપીલ તરીકે બેસવું આ કોર્ટ માટે માન્ય નથી.

૮૩. આ સાથે, અમને મુદ્દા નં. '૩' પર એવોર્ડ સામેના પડકારને ટકાવી રાખવા માટે કોઈ સારું કારણ મળતું નથી જે અમારી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવ્યો છે.

૮૪. કાઉન્ટર ક્લેમના સંદર્ભમાં, ઉપર નોંધાયેલા સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેતા, કાઉન્ટર ક્લેમ સમય દ્વારા નામંજૂર હોવાનું ઠેરવીને વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા નોંધવામાં આવેલ નિષ્કર્ષમાં દખલ કરી શકાય નહીં.

૮૫. અંતે, દાવો પહેલા અને પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજની એવોર્ડ પર, વિદ્વાન

આબિટ્રેટરે તેમના બેંકર, એટલે કે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, નવી દિલ્હીના પત્રમાંથી ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલ પ્રાથમ લેન્ડિંગ રેટ (પી.એલ.આર.) ધ્યાનમાં લીધો છે. તે નોંધવામાં આવ્યું હતું કે તે સમયે પી.એલ.આર. ૧૨.૫૦% (ન્યૂનતમ) થી ૧૬.૫૦% (મહત્તમ) ની વચ્ચે બદલાતો હતો, વ્યાજ ટેક્સ અને લોડ સિવાય જે એડવાન્સિસની શ્રેણી મુજબ લાગુ પડતું હતું.

૮૬. તે બે મૂલ્યોના સરેરાશને ધ્યાનમાં લેતા, જે ૧૪.૫૦% આવ્યું હતું, તે વિદ્વાન આબિટ્રેટર દ્વારા ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૪.૫૦% + ૨% વ્યાજ ટેક્સ, અથવા ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદા વ્યાજની એવોર્ડ ન્યાયના અંતને પૂર્ણ કરશે. તે પછી, એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ૧૨૩ લાખ રૂપિયાની રકમ (બેંક ગેરંટીની) ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ ના રોજ ફરિયાદીના ખાતામાં ડેબિટ કરવામાં આવી હતી અને સદર રકમ પર ૧૪.૭૯% વાર્ષિક સાદા વ્યાજ દાવો પહેલાનું વ્યાજ ૨૮/૦૧/૧૯૯૩ થી ૨૭/૦૨/૧૯૯૭ સુધી, જ્યારે આબિટ્રેટરે સંદર્ભ પર પ્રવેશ કર્યો હતો, તે આપવામાં આવનાર હતું. (૧૪૯૧ દિવસના સમયગાળા માટે)

૮૭. પેન્ડેન્ટ લાઈટ વ્યાજ બે ભાગમાં આપવામાં આવ્યું હતું. ૨૭/૦૨/૧૯૯૭ થી ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ (૧૧૨૮ દિવસો) ના સમયગાળા માટે ૧૪.૭૯% વાર્ષિક દરે, જ્યારે ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ થી ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ સુધી, ૨૪૪ દિવસો માટે

૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદા દરે, તે નોંધતા કે વ્યાજ ટેક્સ ૦૧/૦૪/૨૦૦૦ થી નાબૂદ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮૮. ૧૨૩ લાખ રૂપિયા પર ભવિષ્યનું વ્યાજ ૧૪.૫૦% વાર્ષિક સાદા દરે એવોર્ડની તારીખથી, એટલે કે ૩૦/૧૧/૨૦૦૦ થી ચુકવણીની તારીખ અથવા હુકમનામાની તારીખ સુધી, જે વહેતું હોય, વધુમાં આપવામાં આવ્યું હતું.

૮૯. એપેક્સ કોર્ટના વિવિધ નિર્ણયો મૂકીને, જેમ કે અગાઉ નોંધવામાં આવ્યું છે, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર દ્વારા આપવામાં આવેલ વ્યાજ અતિશય હતું અને તે મુજબ ઘટાડવું જોઈએ.

૯૦. અમને વ્યાજ દરમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી, કારણ કે વિદ્વાન આર્બિટ્રેટરે વ્યાજના વર્તમાન દરને સાવચેતીપૂર્વક ધ્યાનમાં લીધો હતો અને ખાતરી કરી હતી કે વ્યાજ દર બેંકિંગ રેગ્યુલેશન્સ એક્ટ, ૧૯૪૯ હેઠળ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા નિર્ધારિત મહત્તમ પ્રાથમ લેન્ડિંગ રેટ કરતા વધશે નહીં.

૯૧. વિવિધ સમયગાળા માટે વ્યાજ નક્કી કરવા માટે પ્રાથમ લેન્ડિંગ રેટનું

સરેરાશ મૂલ્ય દોરવામાં વિદ્વાન આબિટ્રેટર દ્વારા કરવામાં આવેલ સંતુલન કૃત્ય, અતિશય અથવા અસમાન હોવાની દલીલ પર હસ્તક્ષેપ માટે ખુલ્લું નથી. વિદ્વાન આબિટ્રેટર દ્વારા ન્યાયપૂર્વક ઉપયોગમાં લેવાયેલા વિવેકાધિકારમાં હસ્તક્ષેપનો વ્યાપ પણ મર્યાદિત છે.

૯૨. આ સાથે, આબિટ્રેશન એક્ટ' ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ અને ૩૩ હેઠળ અપીલકર્તાના વાંધાઓને નામંજૂર કરવા અને એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ એવોર્ડને કોર્ટનો નિયમ બનાવવામાં કોર્ટના નિર્ણયમાં કોઈ ભૂલ શોધી શકાતી નથી.

૯૩. અપીલ ગુણદોષના અભાવે નામંજૂર થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ નામંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી. પેઝિંગ સિવિલ એપ્લિકેશનનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(સુનિતા અગ્રવાલ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ)

(ડી.એન. રે, ન્યાયમૂર્તિ)

સાહિલ એસ. રેન્જર

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.